

RUMST

ANTWERPSESTEENWEG 91-93

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK VERSLAG VAN DE RESULTATEN

**BART
BOT**
ARCHEOLOGIE

Titel: Archeologienota Rumst Antwerpsesteenweg 91-93

Erkend archeoloog: Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114

Auteurs: Bart Bot

Advies specialisten: /

Wetenschappelijke advisering: /

Projectcode bureauonderzoek: 2018I225

Locatiegegevens: Antwerpen, Rumst, Antwerpsesteenweg 91-93

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: xmax, ymax; xmin, ymin: 155787, 198475; 155691, 198421

Kadastergegevens: Rumst, afdeling 1, sectie B, perceelnrs. 6A2 & 6Z

Betrokken actoren: Bart Bot (erkend archeoloog), Hugo Peeters (contactpersoon initiatiefnemer)

Plaats en datum: Ledeberg, 16/02/2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie.

Bart Bot Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

1.	Inleiding -----	4
1.1.	Onderzoeksopdracht -----	4
1.2.	Wettelijk kader -----	4
1.3.	Randvoorwaarden -----	5
2.	Onderzoeksmethode -----	6
2.1.	Motivering-----	6
2.2.	Organisatie -----	6
3.	Aanleiding -----	7
3.1.	Huidige toestand -----	7
3.2.	Geplande werken-----	9
3.3.	Impactbepaling van de geplande werken-----	10
4.	Assesmentrapport -----	11
4.1.	Topografische situering-----	11
4.2.	Landschappelijke situering-----	13
4.3.	Bodemkundige situering-----	16
4.4.	Geologische situering-----	17
4.5.	Historische situering -----	19
4.6.	Archeologische voorkennis -----	25
5.	Synthese -----	32
5.1.	Archeologisch verwachtingspatroon-----	32
5.2.	Afweging geplande werken vs verder onderzoek -----	33
5.3.	Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem-----	33
5.4.	Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem-----	34
5.5.	Onderzoeksvragen-----	35
6.	Besluit-----	37
7.	Bibliografie-----	38
8.	Figurenlijst -----	39

1. INLEIDING

1.1. ONDERZOEKSOPDRACHT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt de geplande verkavelingswissel naar kmo-grond te Rumst Antwerpsesteenweg 91-93. De archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunningaanvraag voor stedenbouwkundige handelingen. Het projectgebied wordt in deze studie Rumst Antwerpsesteenweg 91-93 genoemd.

Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2. WETTELIJK KADER

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningaanvraag voor stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de

kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 3837m². Vandaar is men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen.

1.3. RANDVOORWAARDEN

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1. MOTIVERING

Doel van het bureauonderzoek is een zo helder mogelijk beeld te vormen van het archeologisch potentieel. Deze drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van het plangebied. Deze archeologische verwachting wordt getoetst en vergeleken met de geplande werken. Op die manier kan een gefundeerde uitspraak gedaan worden of er al dan niet verder archeologisch onderzoek is aangewezen.

2.2. ORGANISATIE

Om de archeologienota op te stellen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Zo werden diverse bouw- en funderingsplannen verkregen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen om de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen vormen van de fysisch-geografische situatie, een historisch kader te schetsen en bekende archeologische vindplaatsen te kunnen aantonen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Het meeste kaartmateriaal werd teruggevonden via Geopunt¹. Dit is de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie. Daarnaast werd gebruik gemaakt van Cartesius², een databank met kaarten van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied en de ruime omgeving ervan werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed (CAI)³ geraadpleegd.

Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

De gebruikte bronnen waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site, niet opportuun geacht.

¹ <https://www.geopunt.be/kaart>

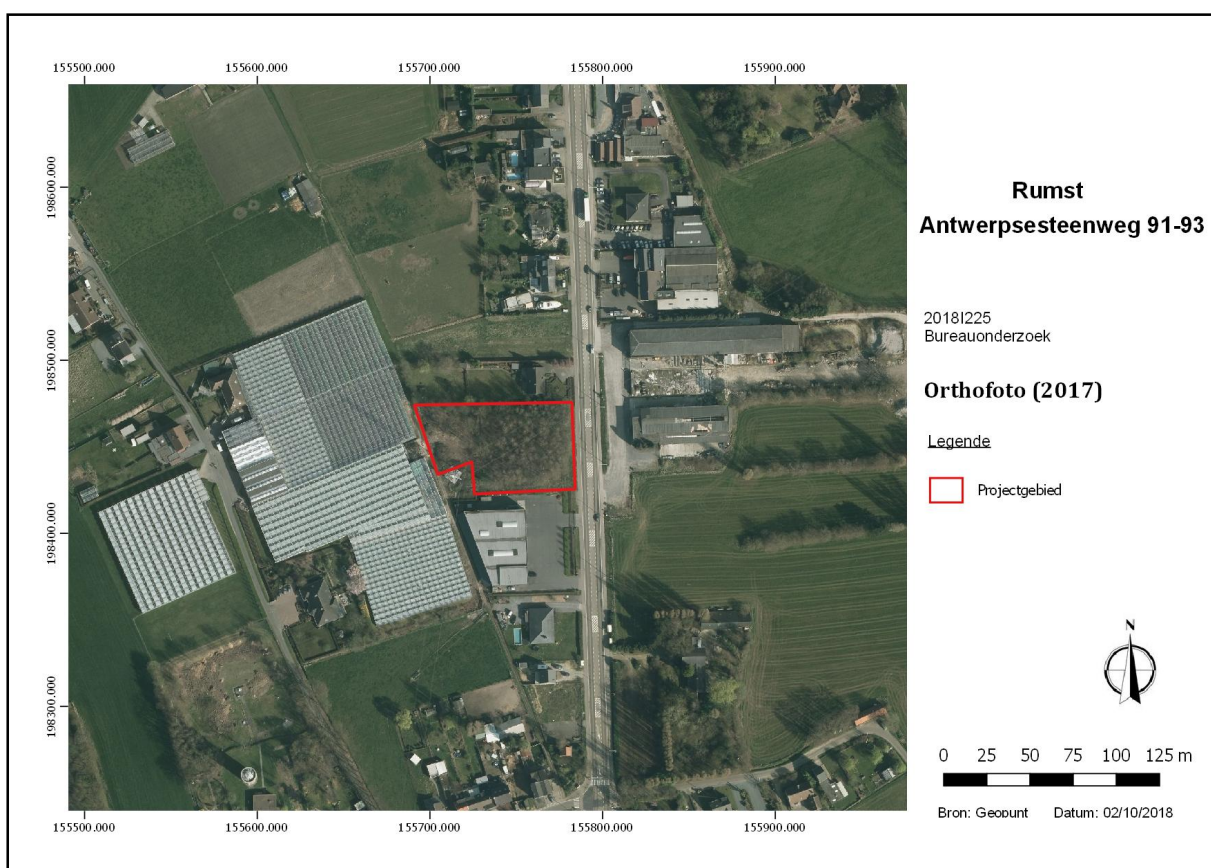
² <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

³ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

3. AANLEIDING

3.1. HUIDIGE TOESTAND

Het plangebied bevindt zich te Rumst (provincie Antwerpen) en heeft een oppervlakte van circa 3837m². De percelen bevinden zich langs de westelijke zijde van de Antwerpsesteenweg. Het desbetreffende plangebied is momenteel onbebouwd. De beplanting binnen het plangebied bestaat uit bomen en hoge grassen.

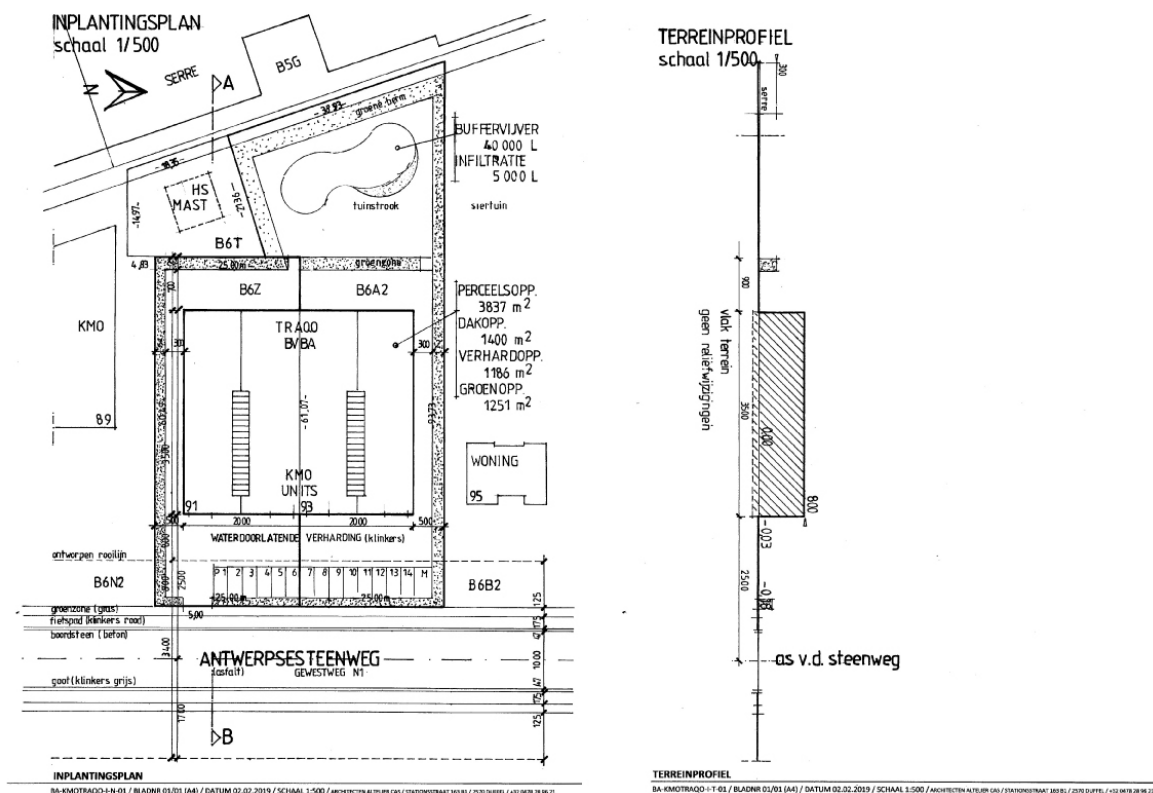
Figuur 1 Recente orthofoto met aanduiding van het projectgebied (rood kader) (bron: geopunt).

Figuur 2 Zicht op het plangebied vanaf de Antwerpsesteenweg. (bron: google)

3.2. GEPLANDE WERKEN

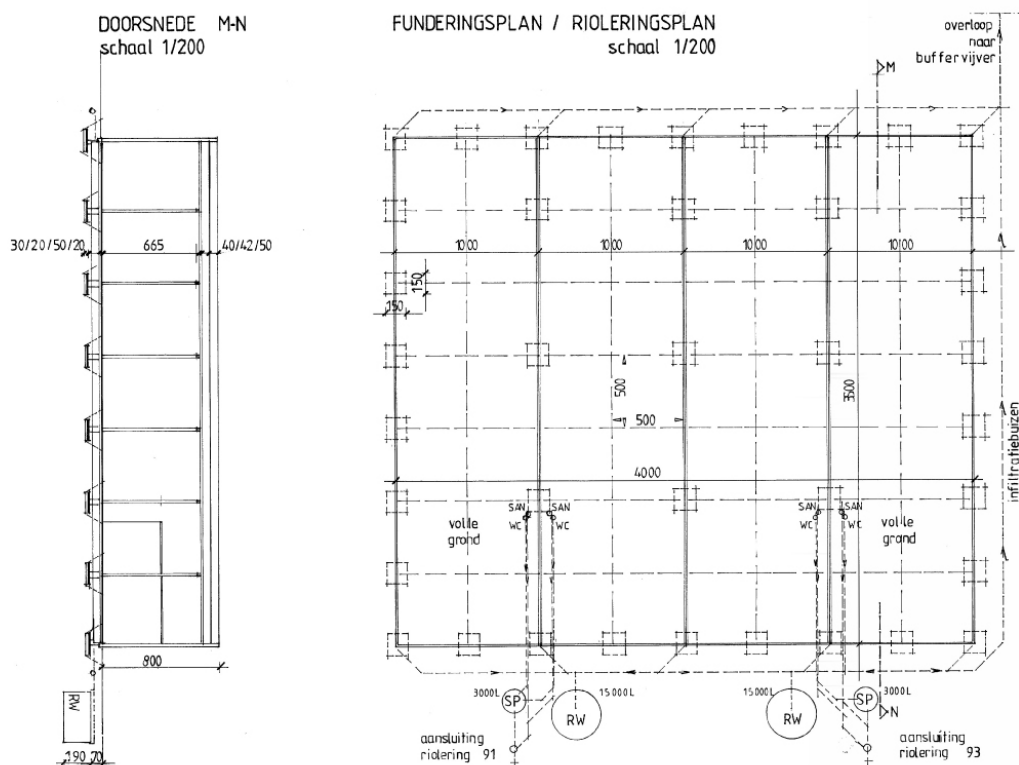
De initiatiefnemer vraagt een omgevingsvergunning aan voor geplande stedenbouwkundige handelingen. Op de percelen plant de initiatiefnemer de bouw van een loods met inrichting als magazijn, opslag en winkel. De loods heeft een oppervlakte van 1400m². De loods zal gefundeerd worden door middel van funderingszolen. Ten oosten van de loods wordt een parking voorzien. Deze parking, opgebouwd uit waterdoorlatende klinkers, zal een oppervlakte van 645m² hebben. Op het westelijke deel van het plangebied wordt een buffervijver voorzien met een capaciteit van 40000l. Het plangebied wordt voorzien van een nieuw rioleringsstelsel, 2 hemelwaterputten, 2 septische putten en enkele controleputjes. Rondom de loods en de buffervijver wordt groenzone voorzien.

Figuur 3 Uitsnede uit het voorontwerp. (bron: initiatiefnemer)

3.3. IMPACTBEPALING VAN DE GEPLANDE WERKEN

De werken zullen een impact hebben op de ondergrond: het graven van de funderingen en de aanleg van diverse nutsleidingen en putten zullen er voor zorgen dat de ondergrond geroerd zal worden. Het graven van de funderingen zal een impact van circa -1,2m ten opzichte van het maaiveld teweegbrengen. De verscheidene hemelwaterputten en septische putten zullen op minimum -2m diepte ten opzichte van het maaiveld liggen. De nieuwe rioleringen en leidingen zullen op een diepte van minimum -50cm tot -1m ten opzichte van het maaiveld gelegd worden. De aanleg van de parking op het oostelijke deel van het plangebied en de overige groenzones zullen een verstoring van -50cm ten opzichte van het maaiveld met zich meebrengen. De aanleg van de buffervijver zal een impact van circa -2m ten opzichte van het maaiveld hebben. Concluderend kan worden aangenomen dat het volledige plangebied, 3837m² bedreigd wordt door de geplande werken.

Figuur 4 Funderings- en rioleringsplan (bron: geopunt)

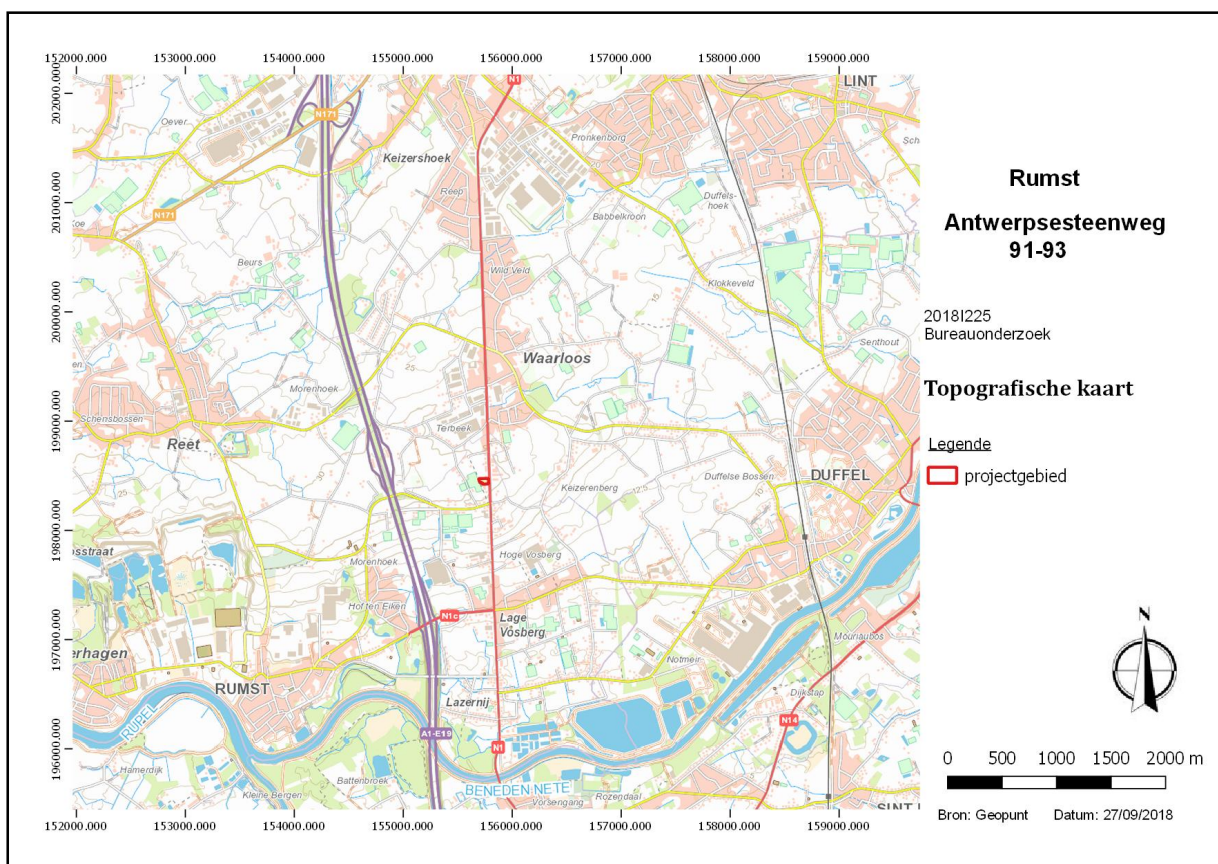
4. ASSESMENTRAPPORT

4.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING

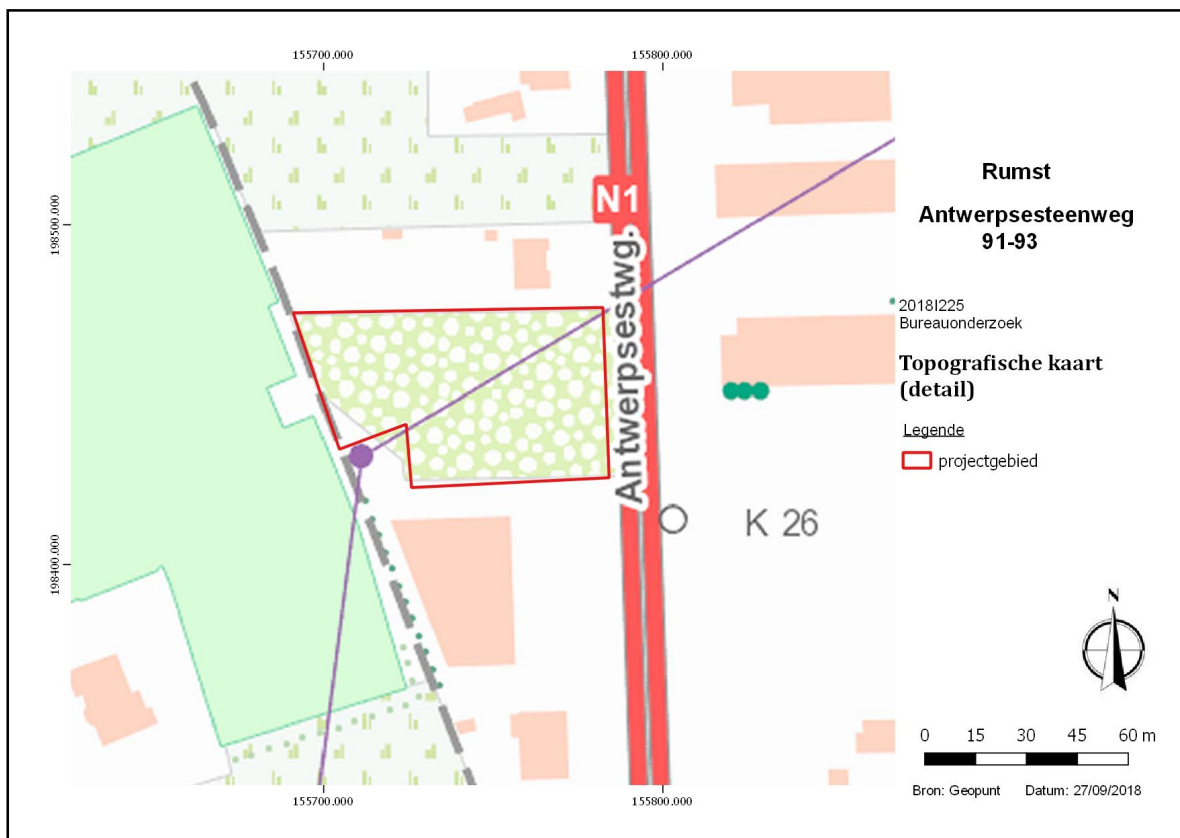
Rumst is een gemeente in de provincie Antwerpen en ligt aan de samenvloeiing van de Dijle en de Nete tot de Rupel. Het projectgebied bevindt zich ten noordoosten van de gemeente. In het noorden van het projectgebied ligt Waarloos, ten westen Reet, ten oosten Duffel. De Grote Nete loopt op 2,6km ten zuiden van het plangebied. De dichtstbijzijnde waterloop is de Duffelse en Rumse Scheibeeck, op circa 700m ten zuidoosten van het plangebied.

Kadastraal is het projectgebied terug te vinden onder: Rumst, afdeling 1, sectie B, perceelnrs. 6A2 & 6Z

Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het gebied voor het grootste deel gekarteerd als akkerland (wit), deze bevindt zich in het westen van het plangebied. De rode kleur in het oosten komt overeen met andere bebouwing. De grijze kleur is de Antwerpsesteenweg.

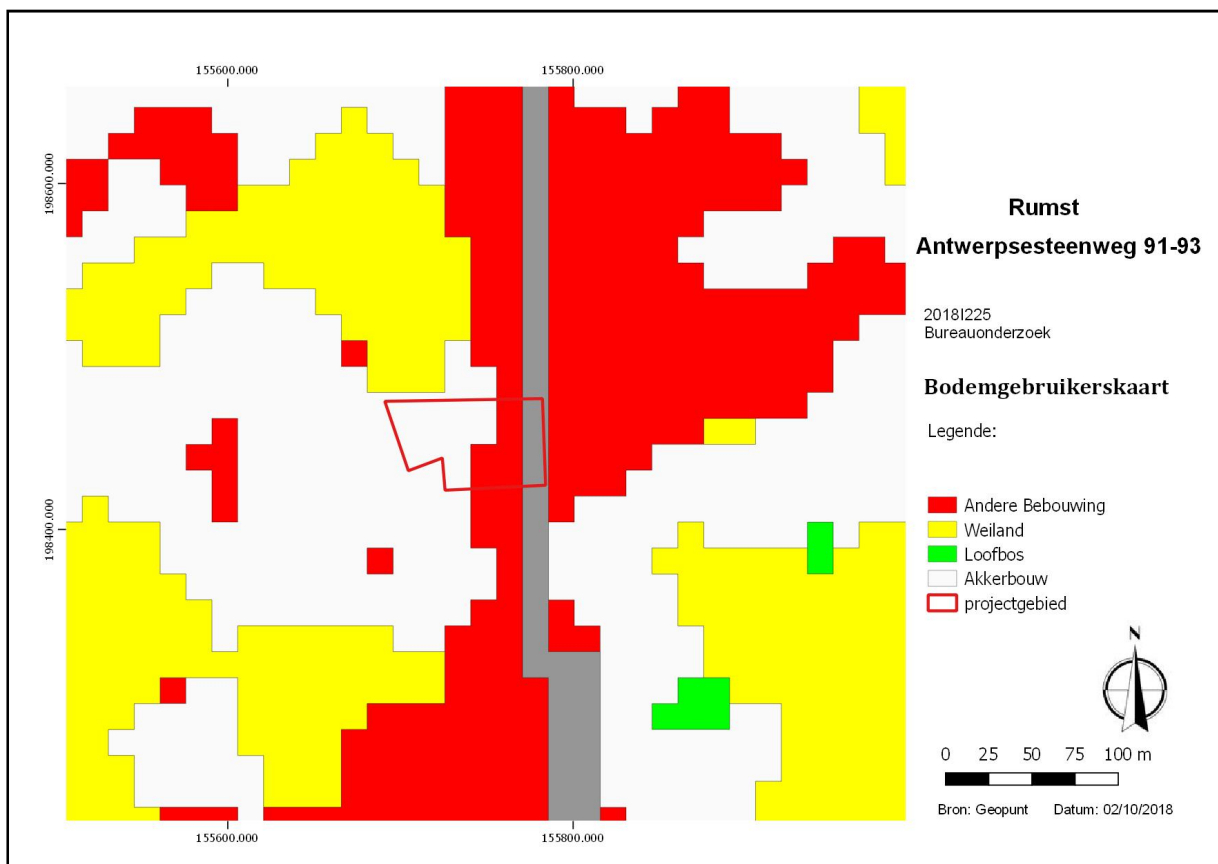
Figuur 5 Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt en NGI)

Figuur 6 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt en NGI)

Figuur 7 Kadasterplan met aanduiding van de perceelnummers. (bron: geopunt)

Figuur 8 Bodemgebruikerskaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

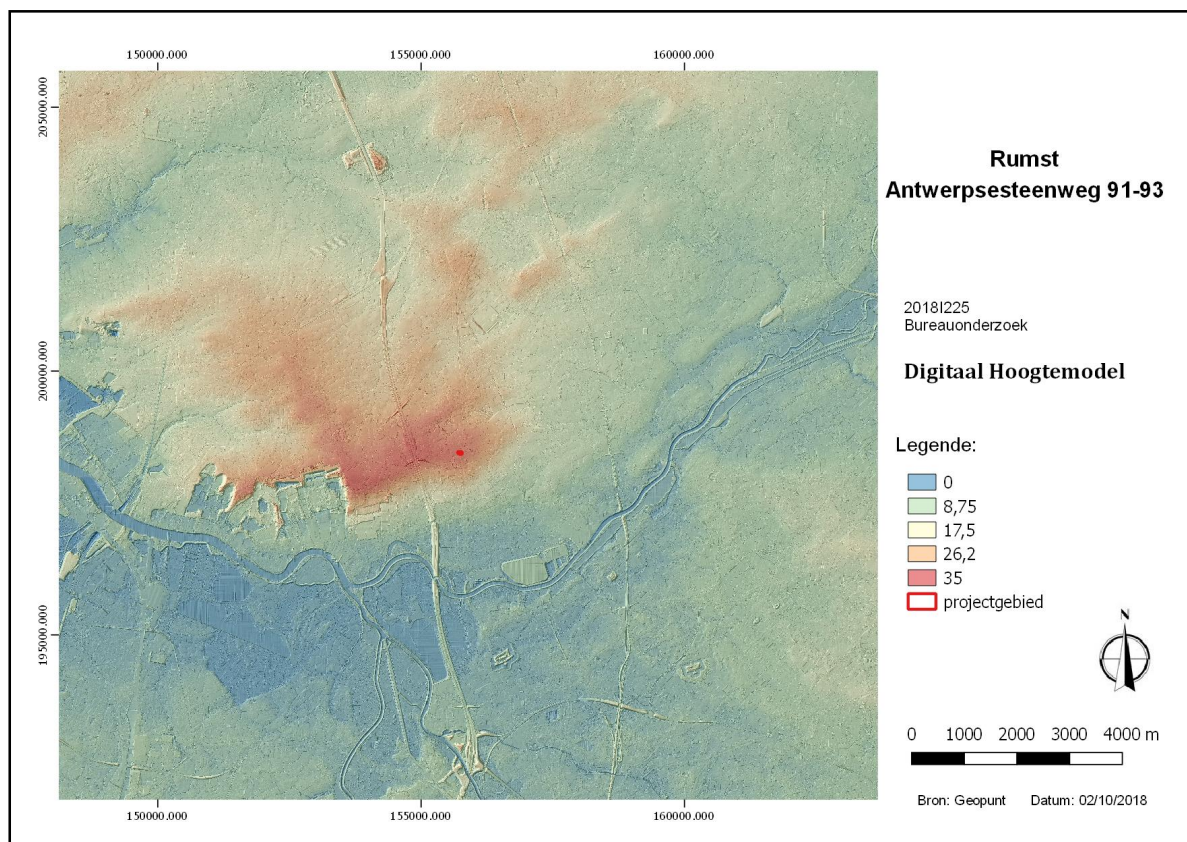
4.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING

Het plangebied is gelegen in de (lemige) zandstreek van Vlaanderen. Het onderliggende landschap bestaat uit een cuetalandschap, een hoog gelegen gebied doorsneden door rivierdalen. De cuesta waarop Rumst gelegen is, bevindt zich ten oosten van het zogenaamde doorbraakdal van Hoboken waar de Schelde in ligt. Een cuesta is een asymmetrisch landschapstype met aan de ene zijde een steile helling (cuestafront) en aan de andere zijde een zacht aflopende helling (cuestarug). De cuesta heeft een steile zuidelijke helling en een zwak hellende noord-noordoostelijke rug. Deze morfologie wordt bepaald door de tertiaire sedimenten in de ondergrond.

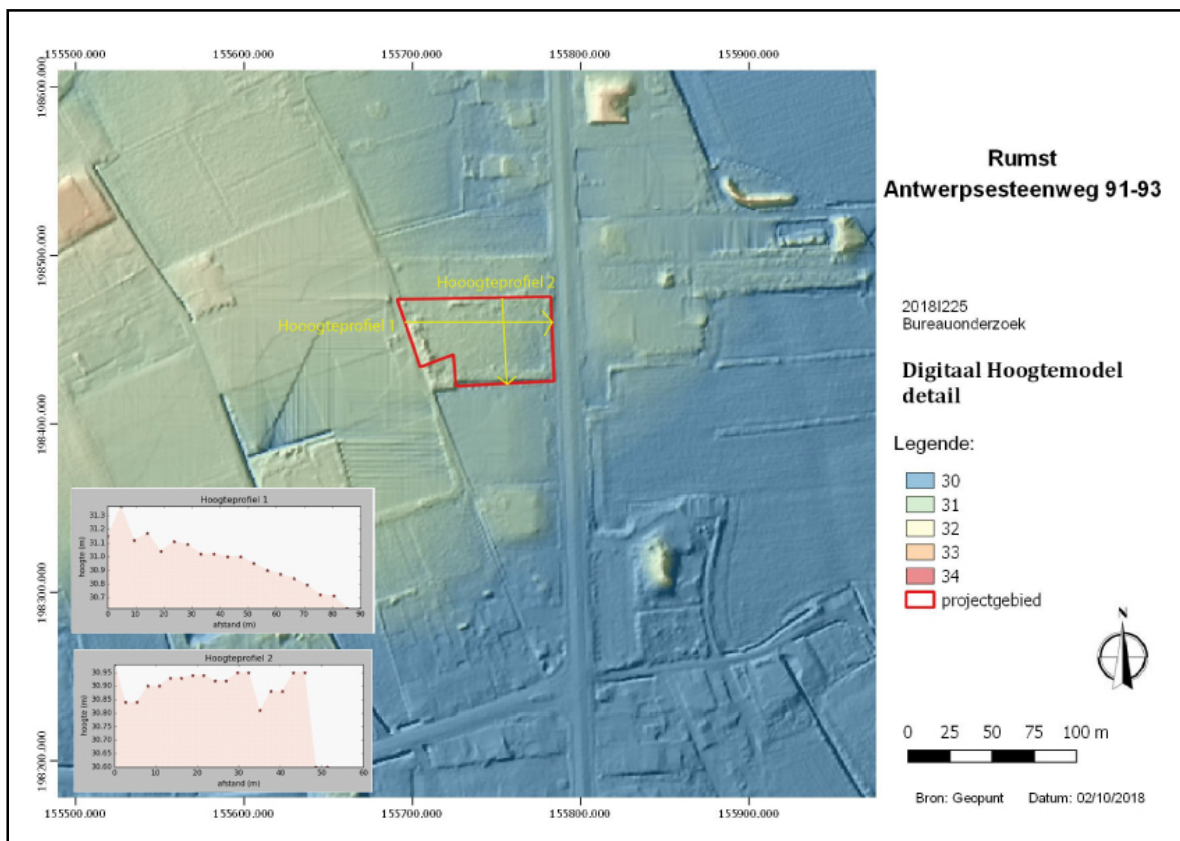
Het plangebied bevindt zich in het oosten van de cuesta van Rumst. Het plangebied daalt lichtjes richting het oosten, van +31,3m TAW naar +30,6m TAW. Het noord-zuid verloop binnen het plangebied is vrij vlak en schommelt rond de +30,90m TAW.

De bodemerosiekaart is ter hoogte van het plangebied witgekleurd wat betekent dat er geen info voorhanden is wat betreft het potentieel op erosie. Rondom het plangebied komt een groene en

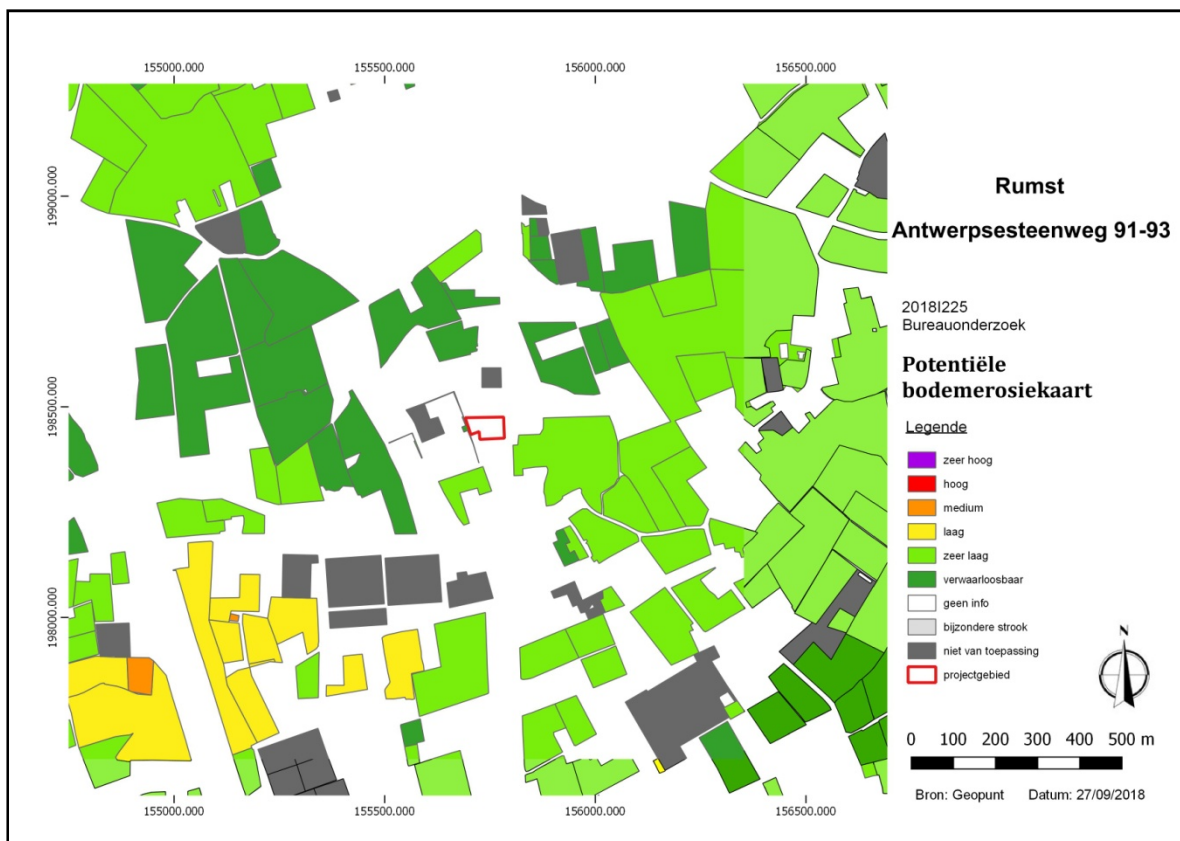
witte kleur voor wat overeen komt met een zeer laag potentieel tot verwaarloosbaar potentieel op erosie.

Figuur 9 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

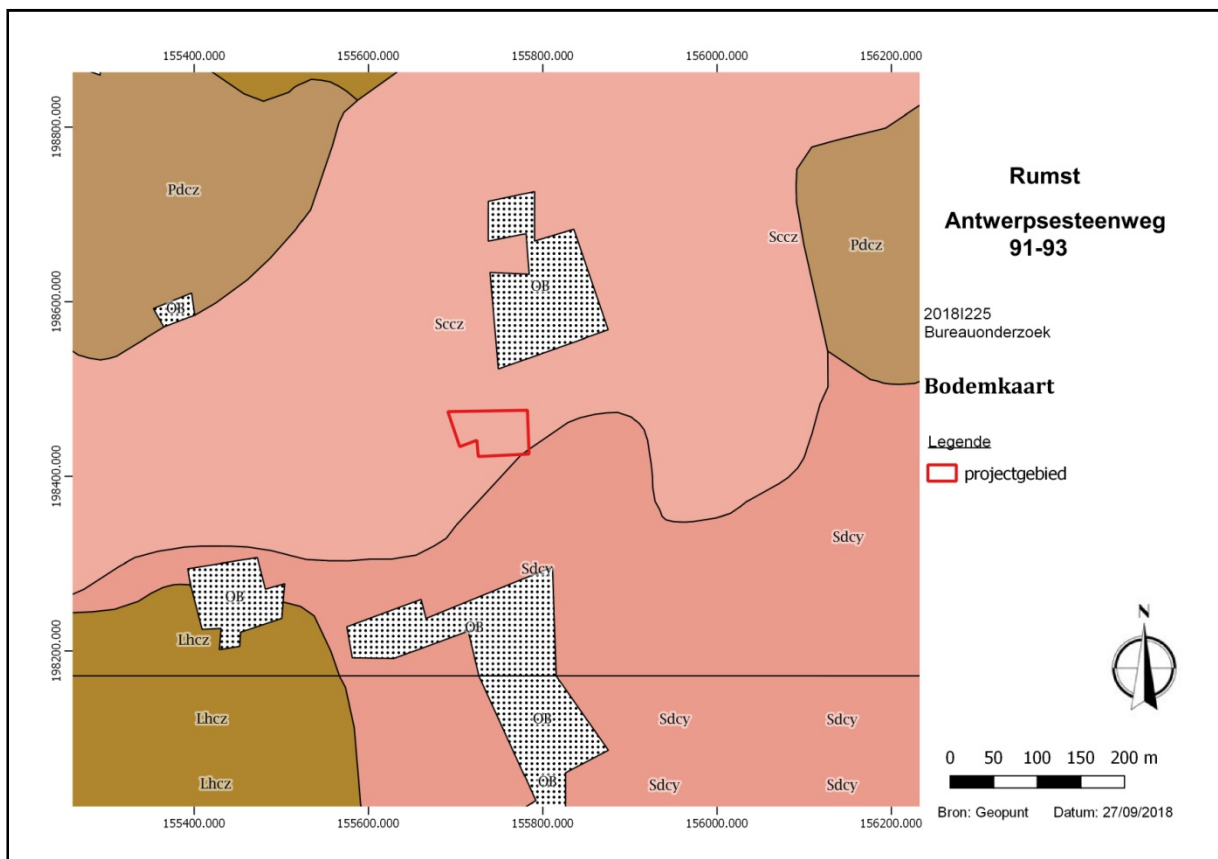
Figuur 10 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (bron: geopunt)

Figuur 11 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

4.3. BODEMKUNDIGE SITUERING

Het plangebied staat gekarteerd als **Sccz**. Dit is een matig droge lemige zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Deze bodems met gedegradeerde textuur B horizont hebben een bouwvoor van 25-30 cm dikte, donker grijsbruin, die in sommige gevallen rust op een weinig duidelijke kleur B horizont. De Bt begint op 40-100 cm, uitzonderlijk dieper. Hij is bruin tot geelbruin in het bovenste gedeelte en vertoont zeer bleekbruine zandige strepen en vlekken. In het onderste gedeelte komen gleyverschijnselen voor vanaf 60-90 cm. De overgangshorizont is iets grijszer en rust op de gedegradeerde Bt met roodbruine ijzerconcreties en bruine kleihoudende brokken. De bodem is iets te droog in de zomer. Het zijn goede gronden voor zomergranen en aardappelen, waar thans veel maïs op verbouwd wordt, echter weinig geschikt voor weiland. De bodems zijn ook geschikt voor intensieve tuinbouw en ruwe groenteteelt.

Figuur 12 De bodemkaart en situering van het plangebied. (bron: geopunt)

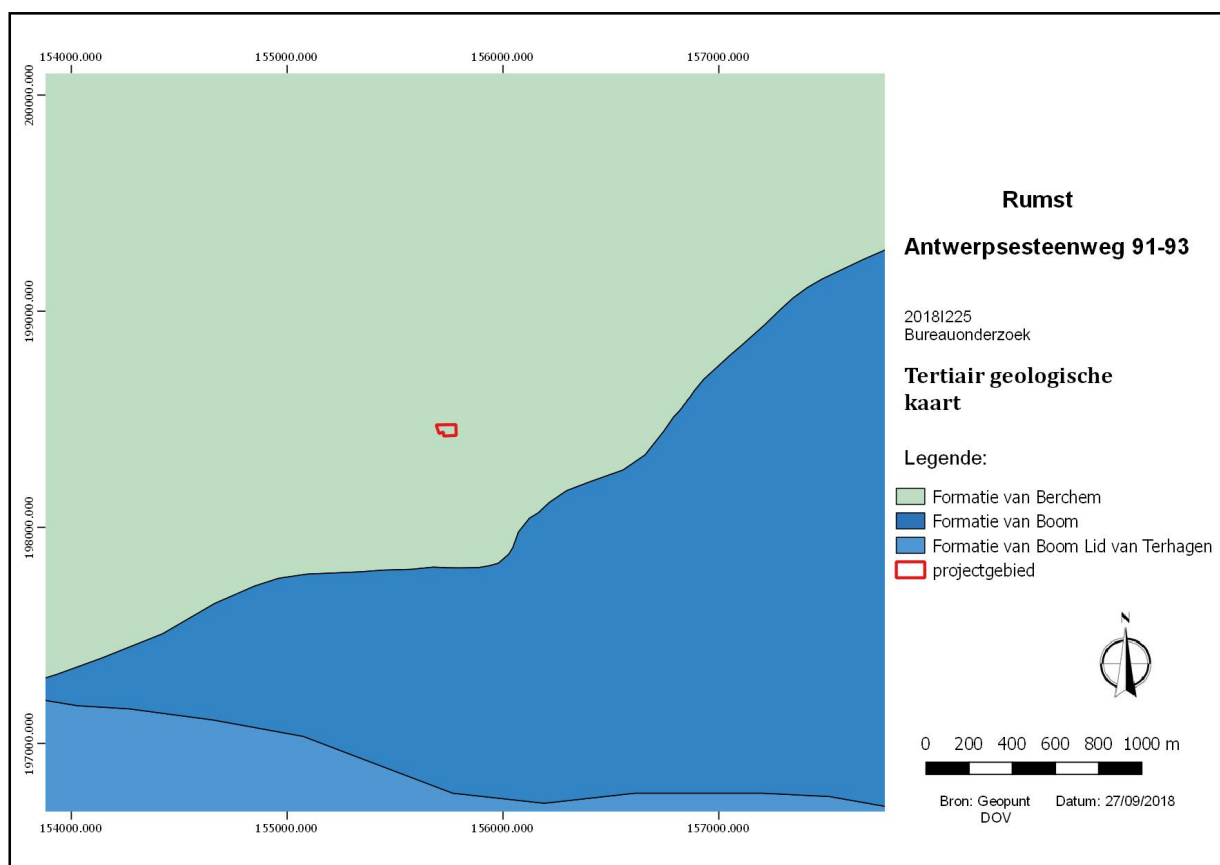
4.4. GEOLOGISCHE SITUERING

Op de tertiair geologische kaart bevindt het plangebied zich ter hoogte van de Formatie van Berchem. Dit is een donkergroen tot zwart zand, sterk glauconiethoudend met plaatselijk schelpen en onderaan kleihoudend.

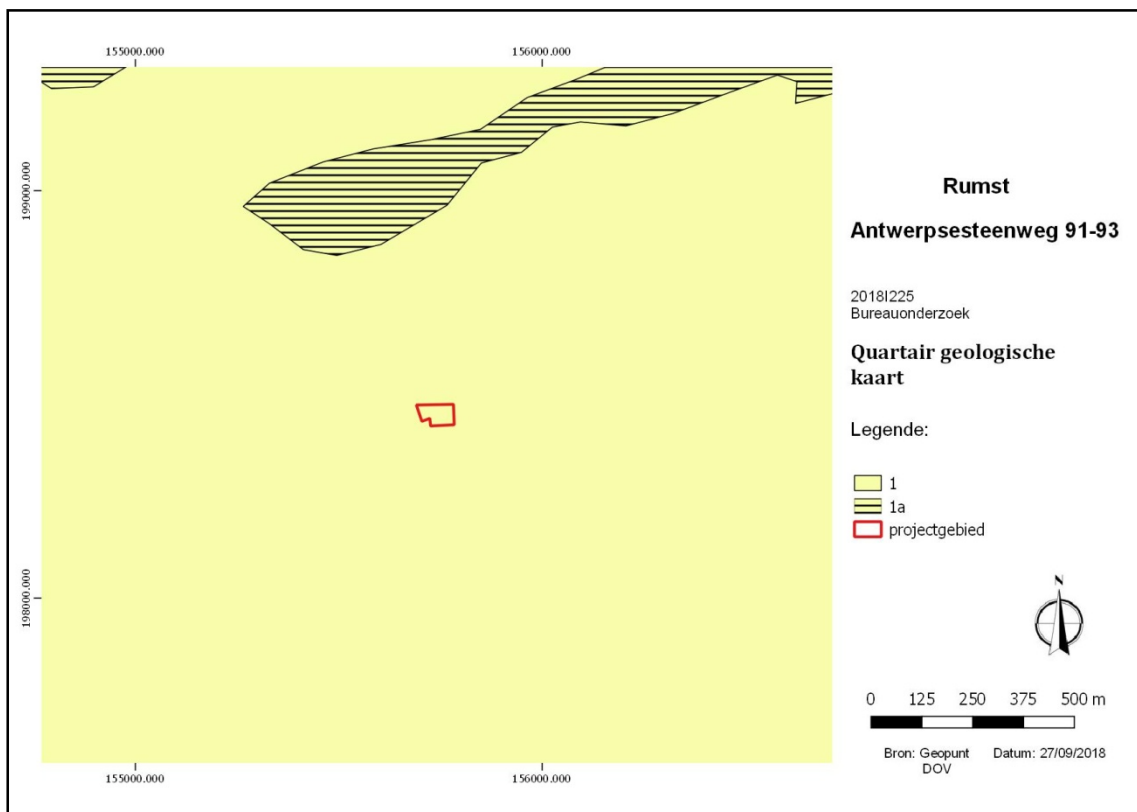
De quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit het type 1. Dit houdt in dat er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. De opbouw van dit profieltype is als volgt:

- **ELPw**: dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. Het betreft zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen. **HQ**: Dit zijn hellingsafzettingen van het Quartair.

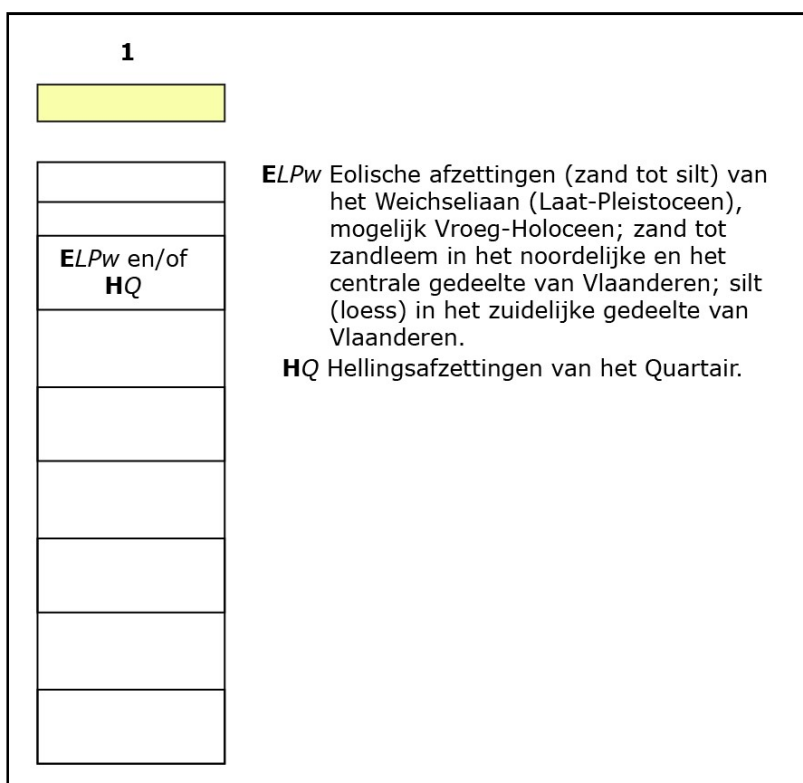
De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 13 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 14 Quartaire geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 15 Uitleg type 1 Quartaire geologische kaart. (bron: geopunt)

4.5. HISTORISCHE SITUERING

4.5.1. ALGEMEEN⁴

Reeds tijdens de romeinse tijd (mogelijk van de 1ste tot 3de eeuw) was er een belangrijke romeinse nederzetting ter hoogte van het kruispunt van de romeinse heirbaan Bavai-Bergen-Asse-Utrecht en de rivieren Rupel, Dijle en Nete. Later ontwikkelde Rumst zich tot een handelscentrum. In de 9de eeuw zou Rumst bestaan hebben uit een onderhorige villa van de villa dominicata van Grimbergen, die beheerd werd door de Berthouts. Zij waren de heren van het Land van Rumst, dat bestond uit Rumst-Terhagen, Boom, Willebroek, Ruisbroek en Heindonk. Rond 1290 werd het Land van Rumst een afzonderlijke heerlijkheid. De Berthouts werden opgevolgd door de families Van Perwijs en Van Vianden (in de 13de eeuw), Van Coucy en Van Bethune (in de 14de eeuw), Van Luxemburg (in de 15de eeuw), Van Bourbon, Van Nassau, Van Oranje en Schetz (in de 16de eeuw) en de la Baume (in de 17de eeuw). Onder Karel de Baume werd het Land van Rumst in vier delen gesplitst: Willebroek-Ruisbroek, Heindonk, Rumst-Terhagen en Boom. Tenslotte hadden de prinsen de Ligne Rumst in handen. In 1874 scheidde het gehucht Terhagen zich af als afzonderlijke gemeente. In 1977 kwam er een nieuwe fusie tussen de gemeenten Rumst, Reet en Terhagen.

4.5.2. KAARTMATERIAAL

Een eerste kaart die voorhanden is, is de Frickx-kaart uit 1744. Op deze kaart van Frickx is duidelijk te zien dat enkel stadskernen, wegen en belangrijke bouwwerken zoals kerken, kastelen, etc. werden weergegeven. Het ontbreken van bebouwing op deze kaart betekent dus niet per definitie dat er geen gebouwen stonden. Burgerlijke architectuur kreeg op deze kaarten immers zeer weinig aandacht. Het georefereren van dergelijke kaarten is, doordat zij niet schaalvast zijn, vrijwel onmogelijk.

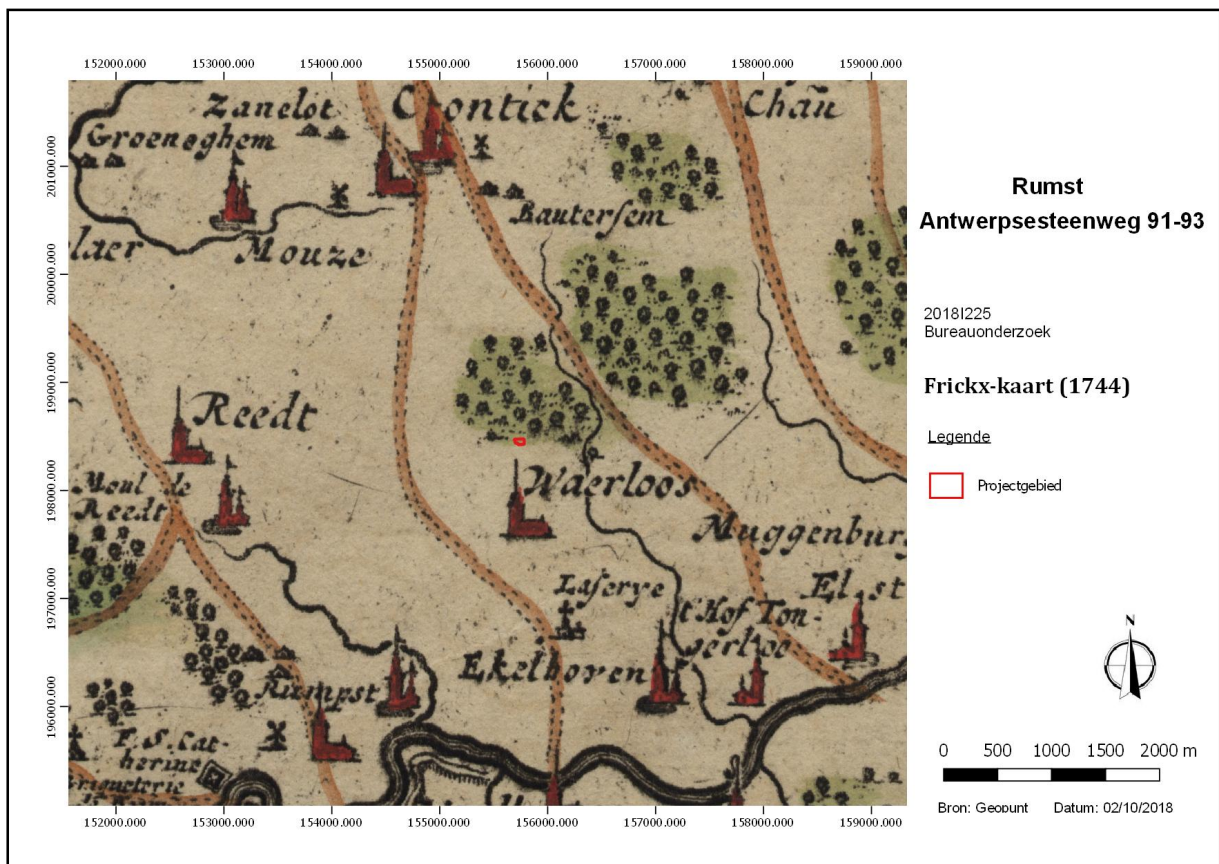
Op de kaart van Ferraris (1777) staat het plangebied afgebeeld als akkerland. Het plangebied is dan reeds gelegen langs een noord-zuid georiënteerde weg, de latere Antwerpsesteenweg. Ten zuidwesten van het plangebied wordt het zogenaamde 'Sleckenhoff' afgebeeld. Deze Slakkenhoeve of Slijkhoeve is een 17de-eeuws herenhof waarvan de woning in traditionele bak- en zandsteenstijl is opgebouwd en dateert van 1636; de schuur in vakwerkbouw werd gebouwd in 1768.⁵

⁴ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120696> (geraadpleegd op 06/10/2018)

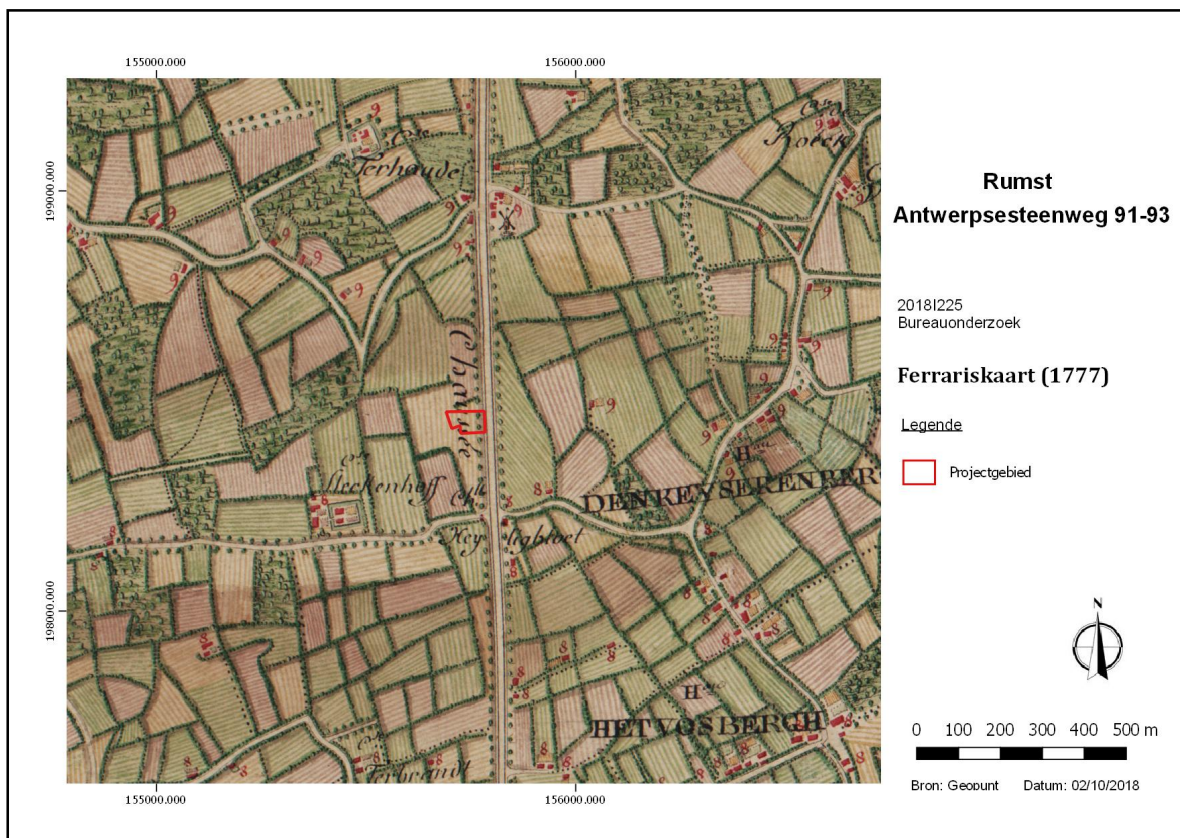
⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/14012> (geraadpleegd op 06/10/2018)

Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) wordt deze Slakkenhoeve ook afgebeeld. Verder biedt deze kaart geen info omtrent het plangebied. De kaart Vandermaelen (1846-1854) is weinig gedetailleerd en biedt geen verdere informatie omtrent het plangebied. Op de Poppkaart (1842-1879) zijn percelengrenzen zichtbaar rondom het plangebied.

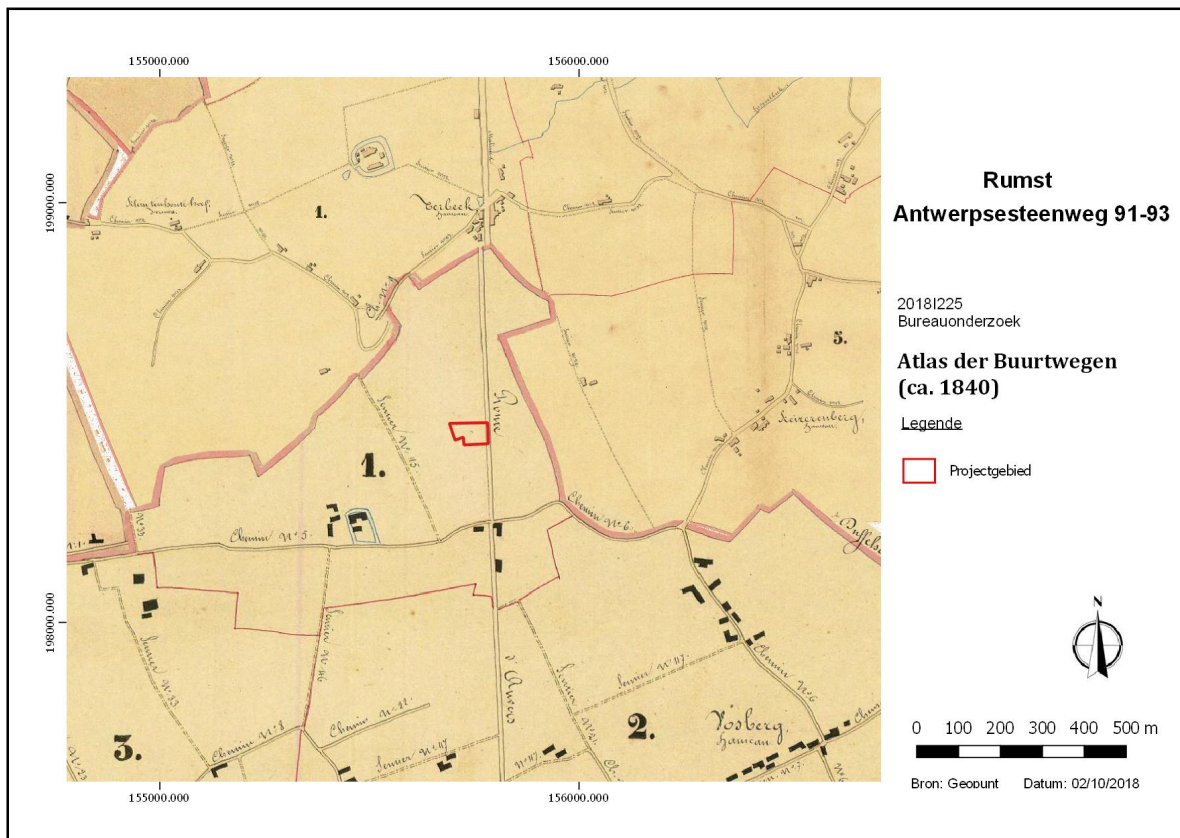
Op de orthofoto uit 1971 is te zien dat het plangebied in gebruik is als weiland of akkerland. De orthofoto uit 1990 toont aan dat het plangebied dan in gebruik was als weiland. Op de orthofoto van 2003 is te zien dat dat er vrij veel bomen binnen het plangebied staan. Dit is momenteel ook het geval.

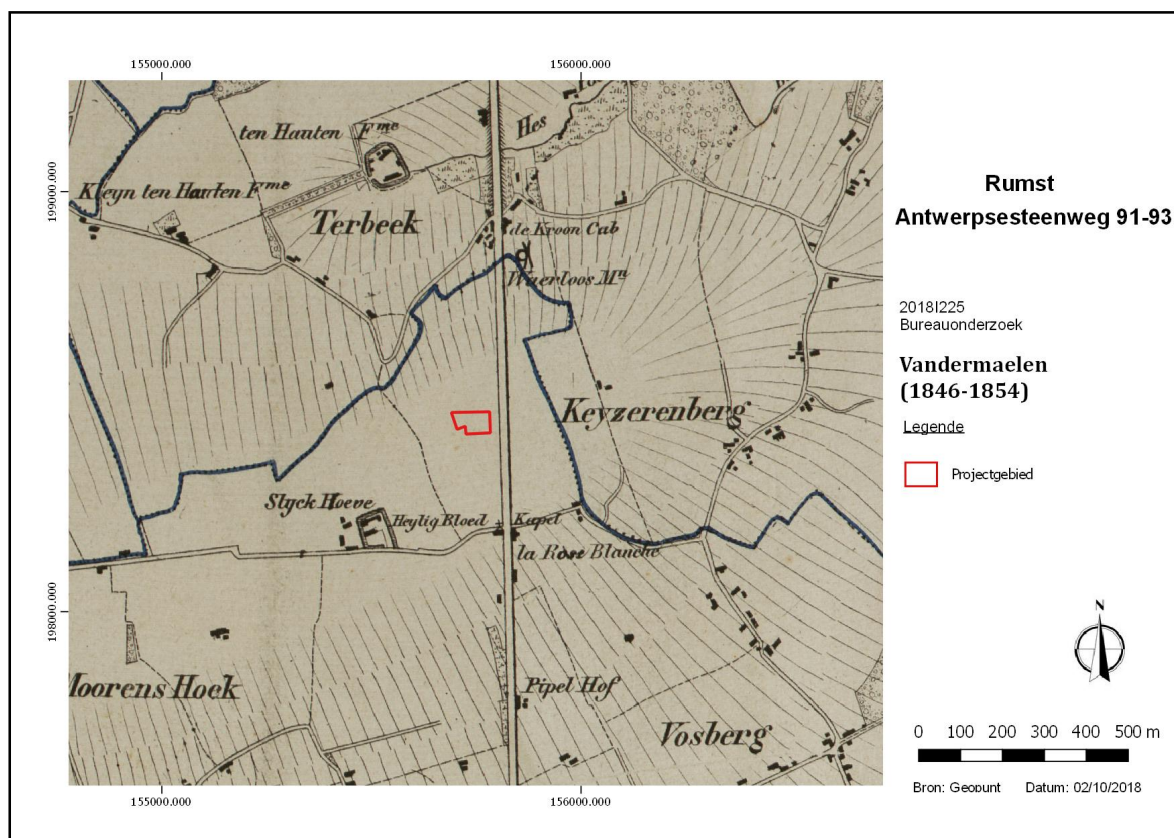
Figuur 16 Frickx-kaart (1744) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

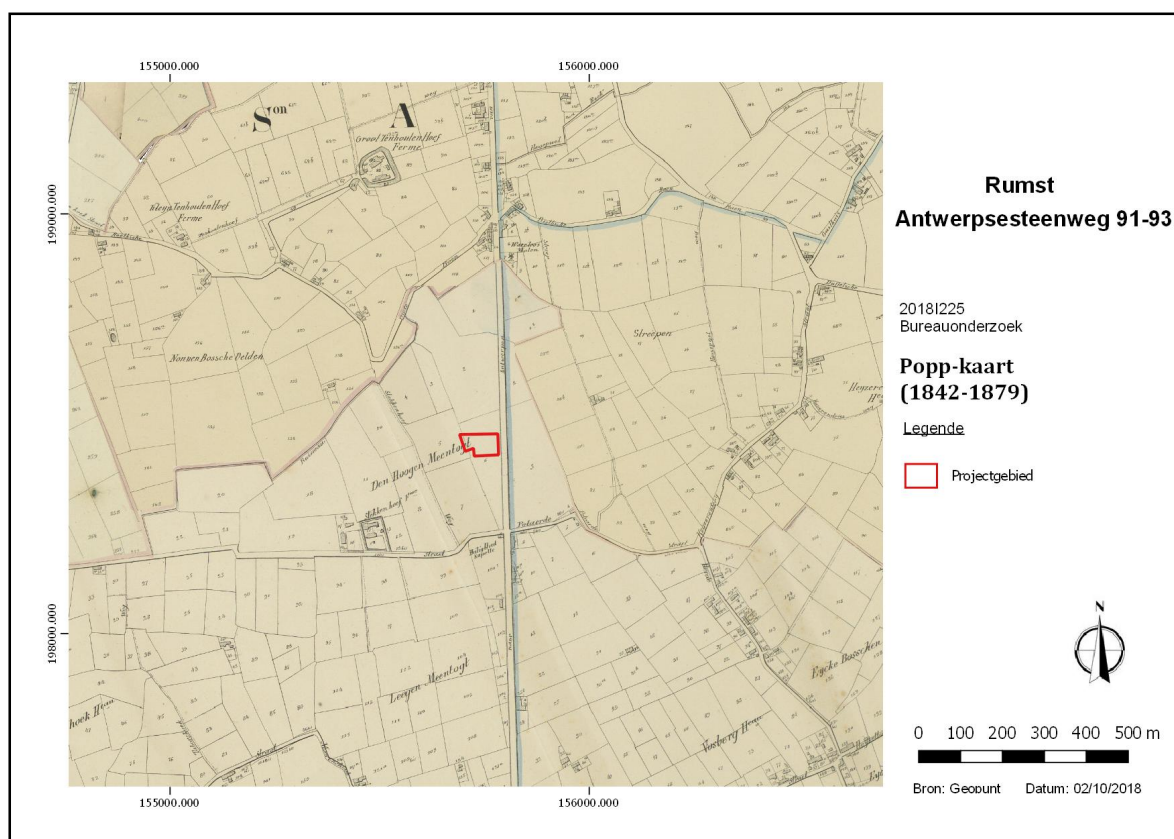
Figuur 17 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

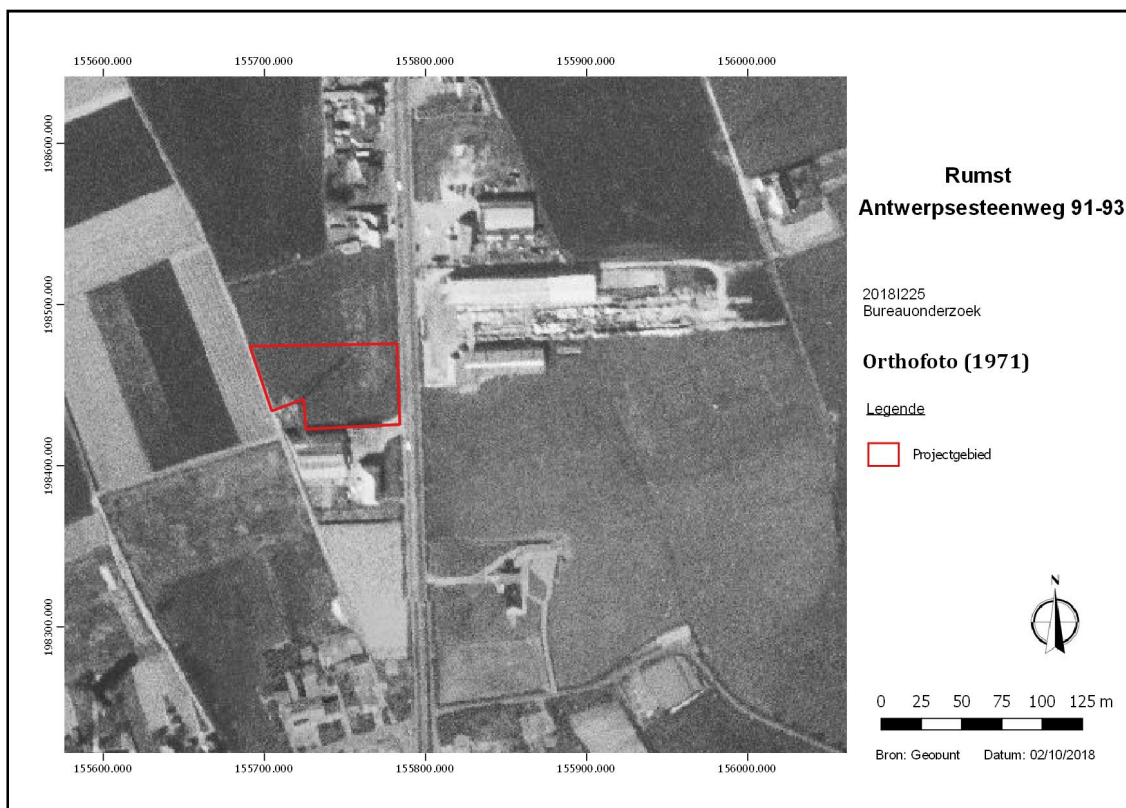
Figuur 18 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

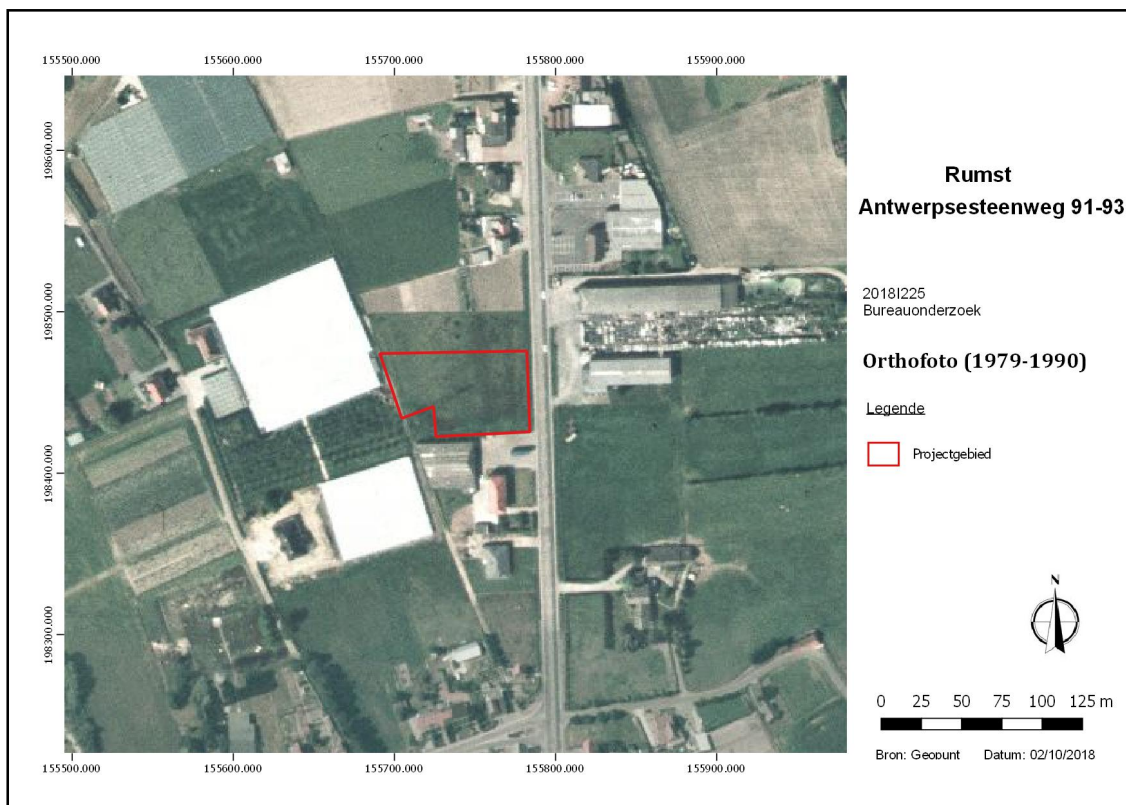
Figuur 19 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

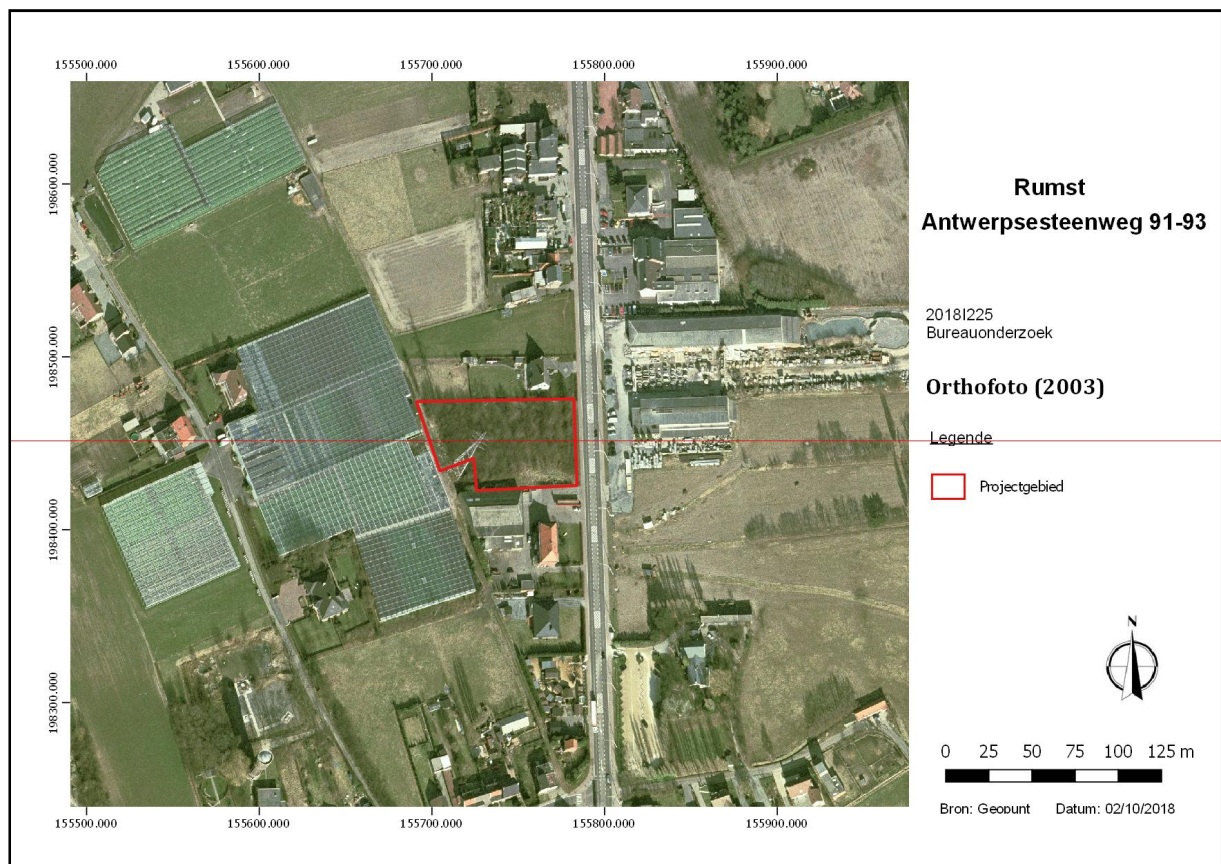
Figuur 20 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 21 Orthofoto uit 1971. (bron: geopunt)

Figuur 22 Orthofoto uit 1990. (bron: geopunt)

Figuur 23 Orthofoto uit 2003. (bron: geopunt)

4.6. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

De belangrijkste bron voor de archeologische gegevens werd bekomen via de CAI. In onderstaande lijst worden de relevante CAI-items opgesomd. Voor de interpretatie en met het oog op het formuleren van een goede archeologische verwachting van het plangebied wordt een onderscheid gemaakt tussen 'harde data' en 'indicatoren'.

4.6.1. HARDE DATA

Concentratie ten westen/zuidwesten van het plangebied:

Cai 211459⁶: Ter hoogte van de Rumsesteenweg werden tijdens een archeologische prospectie in 2013 sporen uit de metaaltijden (ijzertijd), romeinse periode en middeleeuwen gevonden. Het ging om ondermeer clusters van paalsporen die mogelijk tot verschillende plattegronden behoren. De opgraving⁷ volgend op dit vooronderzoek leverde twee huisplattegronden en spiekers uit de metaaltijden op.

Figuur 24 Sporen van een huisplattegrond van de opgraving ter hoogte van Rumst-Rumsesteenweg. (bron: JENNES N. & VAN KERKHOVEN I. 2018. p. 26.)

⁶ VAN HEYMBEECK E. 2014.

⁷ JENNES N. & VAN KERKHOVEN I. 2018.

Cai 105354⁸: Ter hoogte van de site met toponiem 'Konijnenberg' aan de Hollebeekstraat, werden tijdens een opgraving uitgevoerd in 1953 sporen uit de midden-ijzertijd aangetroffen. Het ging om een (mogelijke) hutkom samen met aardewerk. Walter Sevenants⁹ beschrijft het spoor als een kuil met vrij veel organisch materiaal en aardewerk. Opvallend bij het aardewerk zijn de duidelijke Marne-invloeden (scherp geknikte vormen).

Cai 100613¹⁰: Deze site 'Molenveld' ligt nabij het centrum van Rumst. De site ligt op een droge zandrug die reikt tot aan de samenvloeiing van de Zenne, Dijle en Nete in de Rupel. De aanleiding van de noordopgraving in 1987 was de melding van de vondst van verschillende romeinse voorwerpen tijdens bouwwerken op het plangebied. Op het plangebied werden enkele brede sleuven getrokken en archeologisch onderzocht na toestemming van de bouwheer. In de sleuven werden enkele lithische vondsten gedaan die ruim in de overgangsfase van de steentijd naar de bronstijd te plaatsen zijn. Uit de ijzertijd¹¹ zijn paalsporen gevonden, deze konden echter niet aan een specifieke structuur toegewezen worden. Uit de romeinse periode¹² kan o.a. een pottenbakkersoven vermeld worden. Er werd ook een dubbele palerij herkend, op 5m van deze palerij liep een spitse gracht. Vermoedelijk kunnen de paalsporen en de gracht met een verdedigingstructuur (romeins kamp?) in verband gebracht worden.

Cai 150808¹³: Naar aanleiding van de bouw van sociale wooneenheden werd een archeologische opgraving uitgevoerd ter hoogte van de Doelhaagstraat en de Kerkstraat, nabij het centrum van Rumst. In totaal werd een zone van 1800m² opgegraven. Uit de bronstijd werden twee kringgreppels opgegraven. Daarnaast werden twee vierpostenspiekers aangetroffen (ijzertijd?).

⁸ GOOSSENAERTS K. 1985, pp. 47-49.

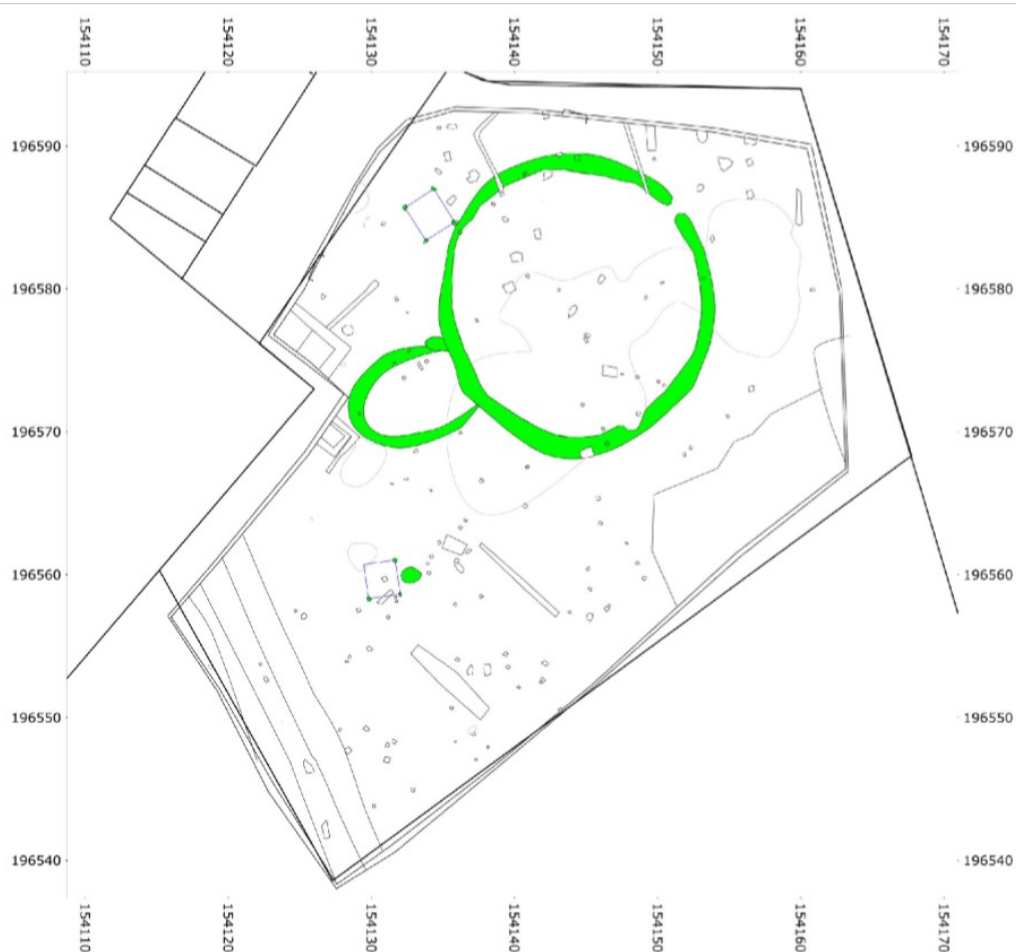
⁹ SEVENANTS W. 1991, p. 2.

¹⁰ SEVENANTS W. 1991, pp. 1-95.

¹¹ SEVENANTS W. 1991, p. 22.

¹² SEVENANTS W. 1991, p. 34.

¹³ BRUGGEMANS J. & REYNS N., 2011.

Figuur 25 Grondplan van de opgraving Rumst Schoolstraat/Sleutelhof. (bron: BRUGGEMANS J. & REYNS N., 2011. P. 22.)

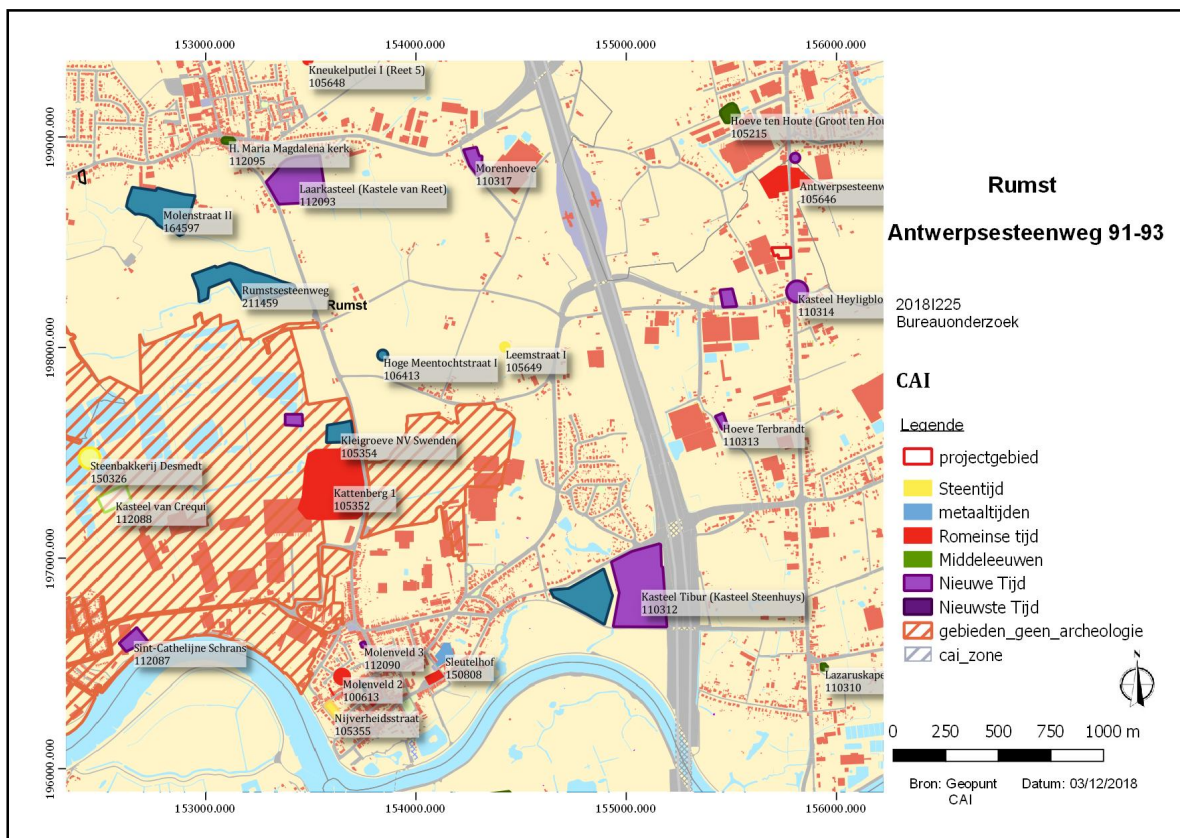
Concentratie ten noorden van het plangebied:

Cai 105215¹⁴: Ten noordwesten van het plangebied, op circa 500m, bevindt zich een site met walgracht 'Hoeve Ten Houte'. De site met walgracht zou teruggaan tot de 13de eeuw. Tijdens een opgraving werd de 17de eeuwse walgracht aangesneden. Ook een bakstenen gebouw uit de 17de eeuw werd opgegraven. Daterend in de volle middeleeuwen werd een hutkom opgegraven alsook een tweeschepig gebouw. Uit de late middeleeuwen werd een drenkpoel, een waterput en een houten structuur uit de 13de/14de eeuw opgegraven (vermoedelijk restant van een spieker).

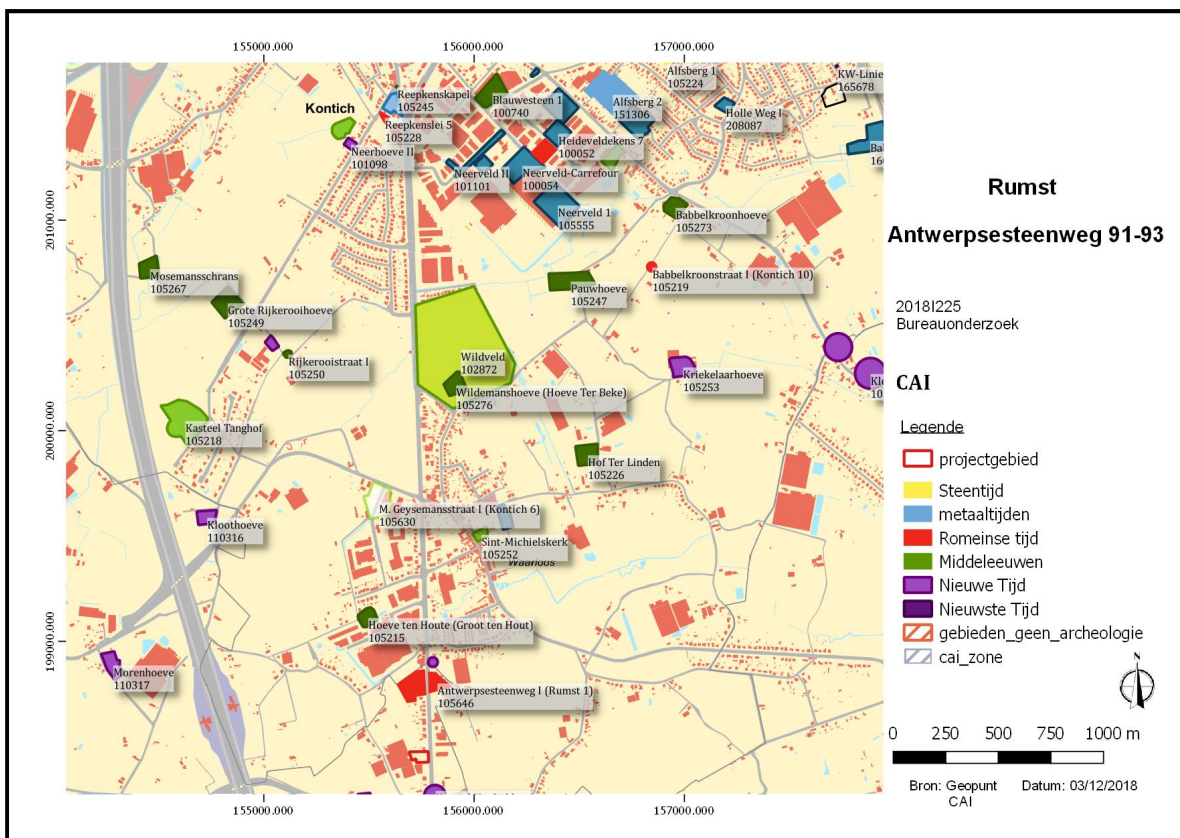
Cai 208087¹⁵: Tijdens een prospectie aan de Holle Weg te Kontich werd een 4-palig bijgebouw en enkele kuilen uit de ijzertijd gevonden.

¹⁴ VAN DE STAAY I. & WESEMAEL E. 2011.

¹⁵ STEENHOUDT M. & SMEETS M. 2014.

Figuur 26 CAI-kaart met focus op de concentratie aan sites ten westen van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 27 CAI-kaart met focus op de concentratie aan sites ten noorden van het plangebied. (bron: geopunt)

4.6.2. INDICATOREN

Veldprospectie:

Cai 164597¹⁶: ten westen van het plangebied werd naar aanleiding van een prospectie lithisch materiaal alsook handgevormd aardewerk gevonden. Tijdens dezelfde prospectie werd in de onmiddellijke omgeving ook een zilveren denarius gevonden.

Cai 105646: Op 200m ten noorden van het plangebied werd tijdens een veldprospectie aardewerk uit de romeinse periode gevonden.

Cai 105630: Iets noordelijker, 700m ten noorden van het plangebied, kon tijdens een veldprospectie handgevormd aardewerk ingezameld worden.

Cai 105649: Circa 800m ten westen van het plangebied werd litisch materiaal gevonden tijdens een veldprospectie.

Toevalsvondst:

Cai 105352¹⁷: Ter hoogte van de Hollebeekstraat, ten noorden van het centrum van Rumst, lag vermoedelijk het romeinse grafveld dat behoorde bij de site 'Molenveld'.¹⁸

Cai 100052¹⁹: Ten noorden van het plangebied ter hoogte van Heideveldekens 7 te Kontich werden tijdens een controle van een bouwwerf door AVRA greppels uit de ijzertijd aangetroffen.

Cai 101101²⁰: Ter hoogte van Neerveld II te Kontich werden tijdens controle van de werken een éénbeukig gebouw, 2 vierpostenspiekers en een afvalkuil gevonden.

Historische indicatoren:

Cai 110314: Net ten zuiden van het plangebied ligt het kasteel 'Heyligbloet'. Het betreft een versterkt kasteel uit de 18de eeuw.

Cai 110315²¹: Net ten zuidwesten van het plangebied situeert zich de zogenaamde 'Slekkenhoeve'. Het betreft een site met walgracht en kasteelhoeve van de heerlijkheid 'De Meentocht'.

¹⁶ VERELST K., DILS J. & RAES F. 2013.

¹⁷ BIEMANS K. 1972, p. 107-108.

¹⁸ SEVENANTS W., 1991, p. 2.

¹⁹ VERBEECK H. 2004, p. 105-122.

²⁰ Ibidem.

Cai 105279²²: Net ten noorden van het plangebied bevindt zich de windmolen van Waarloos. Deze dateert uit de 18de eeuw.

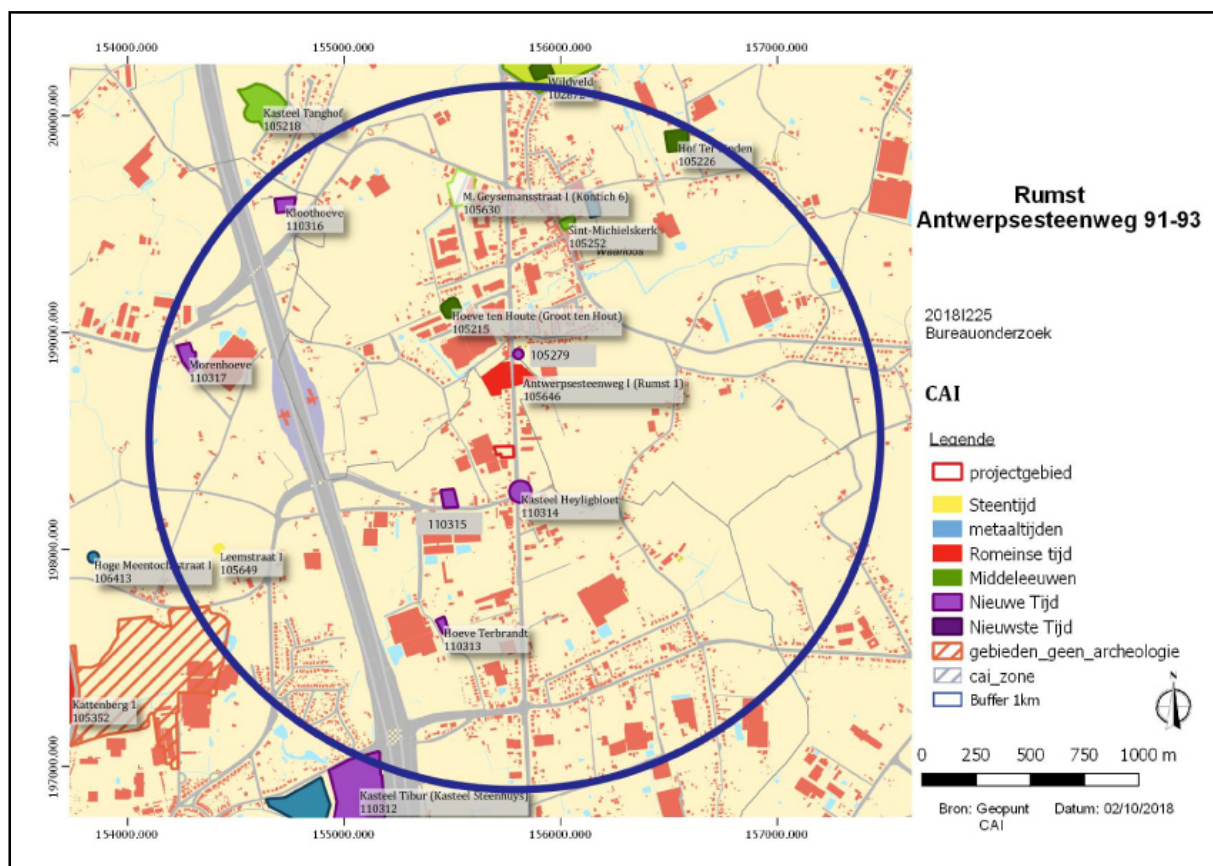
Cai 105252²³: Op 750m ten noorden van het plangebied bevindt zich de Sint-Michielskerk. Deze dateert uit de volle middeleeuwen.

Cai 105226: Op 1km ten noordoosten van het plangebied bevindt zich een site met walgracht (middeleeuwen).

Cai 110313: Ten zuiden van het plangebied bevindt zich de hoeve Terbrandt. Het betreft een alleenstaande hoeve daterend uit de 18de eeuw.

Cai 110317²⁴: Ten westen van het plangebied, op circa 1km, bevindt zich een site met walgracht uit de 17de eeuw.

Cai 110316: Op circa 1km ten noordwesten van het plangebied bevindt zich een alleenstaande hoeve uit de 18de eeuw.

Figuur 28 CAI (Centraal Archeologische Informatie) op GRB-basiskaart. (bron: CAI en geopunt)

²¹ NEYENS J., 1988, p.. 59.

²² GORIS M., PERSOONS E. en VAN DER HAEGEN H. 2003, p. 110.

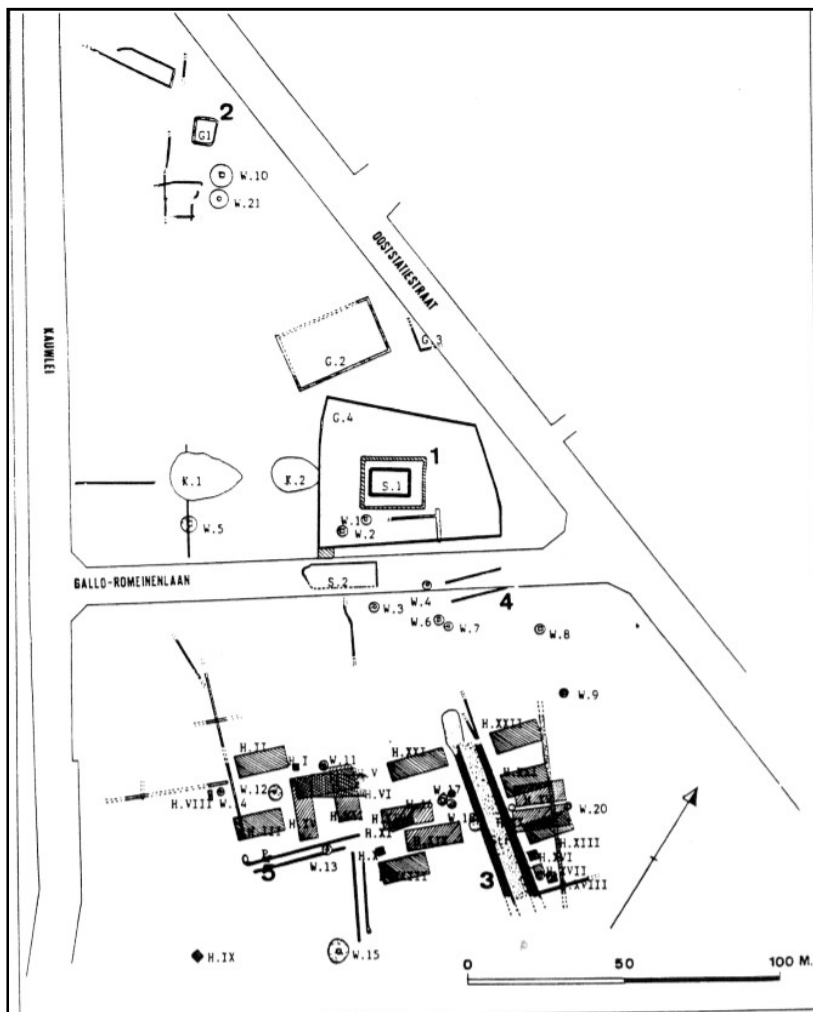
²³ PLOMTEUX G., STEYTAERT R. & WYLLEMAN L. 1985, p. 592-593.

²⁴ Ibidem.

Conclusie:

In de omgeving van het plangebied zijn al heel wat archeologische prospecties met ingreep in de bodem en opgravingen gebeurd. De sites zijn geconcentreerd ten westen/zuidwesten en ten noorden van het plangebied. Voor wat betreft de steentijd periode zijn enkel losse vondsten gekend. De meeste sites situeren zich in de periode van de metaaltijden en voornamelijk de romeinse periode. Te Rumst bevond zich heel waarschijnlijk een romeinse nederzetting (militair kamp) met bijhorende grafveld. Ten noorden van het plangebied bevindt zich ook de romeinse vicus met heilogdom van Kontich. Net ten noorden van het plangebied werden bewoningssporen uit de middeleeuwen gevonden.

Concluderend kan getseld worden dat het plangebied gunstig is gelegen, op de cuesta van Rumst, meer bepaald op een NW-ZO georiënteerde flank. Ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich de Duffelse en Rumstse Scheibeeck.

Figuur 29 Overzicht van de vicus Kotich. (bron: SEVENANTS W. 1991, p. 3)

5. SYNTHESE

5.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON

Op basis van bovenstaande informatie kan een archeologisch verwachtingspatroon naar voren worden geschoven. Er zijn geen bronnen beschikbaar om aan te tonen of het plangebied al dan niet bewoond was voor de 18de eeuw. Een eerste bruikbare kaart, namelijk de Ferrariskaart uit 1777 toont aan dat het plangebied in gebruik was als akkerland. Het plangebied blijft onbebouwd tot op heden.

Op archeologisch vlak kan gesteld worden dat er in het algemeen een vrij hoge potentiële waarde aan het terrein kan worden toegeschreven. Rondom het plangebied werden reeds archeologische resten uit de steentijd tot de nieuwste tijd gevonden.

Voor wat betreft de periode van de steentijden werden bijna uitsluitend prospectievondsten gedaan in de omgeving van het plangebied. Voor de pre-agrarische gemeenschappen (paleolithicum t/m neolithicum) was een ecologisch divers landschap belangrijk. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. Het plangebied is gunstig gelegen op de zuidelijke flank van de cuesta, afhellend naar het zuidoosten richting de Duffelse en Rumstse Scheibeeck. De kans bestaat dat er zich een steentijd artefactensite binnen het plangebied bevindt.

Bij de introductie van de landbouw werd de geschiktheid van de bodem voor het plegen van akkerbouw een cruciaal criterium. De eerste akkers werden op de vruchtbaarste en makkelijk te bewerken gronden aangelegd. De grond binnen het plangebied is heel geschikt voor landbouw. In de omgeving zijn echter geen neolithische sites gekend alhoewel deze niet uit te sluiten zijn. De archeologische resten rondom het plangebied concentreren zich vooral in de metaaltijden en de romeinse periode. Zowel ten zuidwesten van het plangebied, nabij het centrum van Rumst o.a. romeinse nederzetting 'Molenveld', als ten noorden (vicus van Kontich) bevinden zich archeologische sites. Een archeologische opgraving ten noorden van het plangebied leverde middeleeuwse bewoningssporen op. Het plangebied heeft als gevolg ook een hoog verwachtingspatroon met betrekking tot archeologische resten uit de metaaltijden t.e.m. de (post)middeleeuwen.

5.2. AFWEGING GEPLANDE WERKEN VS VERDER ONDERZOEK

Op basis van alle gegevens uit het vooronderzoek wordt een afweging gemaakt over de te nemen maatregelen. In eerste instantie wordt gekeken naar non-destructieve methodes. Dit zijn onderzoeken die onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' vallen. Hieronder wordt het landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie verstaan. Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

5.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM

Landschappelijk bodemonderzoek

Het landschappelijk bodemonderzoek heeft als doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door een gerichte staalname. In het geval van "Rumst Antwerpsesteenweg 91-93" is een landschappelijk booronderzoek zinvol. Het landschappelijk booronderzoek is relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites in te schatten. Bovendien kan een booronderzoek ook eventuele verstoringen in de bodemopbouw karteren. Afhankelijk van het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend booronderzoek nodig.

Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Een dergelijk onderzoek kan een aanwijzing geven over mogelijk aanwezige resten, maar biedt geen informatie over de aard van de resten, de bewaring of datering. Vanuit economisch oogpunt is het dan ook niet zinvol dergelijke methode in te zetten op een dit projectgebied.

Veldkartering en metaaldetectie

Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door een visuele inspectie van een terrein. Veldkartering dient (bij voorkeur) uitgevoerd te worden op akkers waardoor deze onderzoeksmethode voor dit projectgebied niet efficiënt te noemen is (het plangebied bestaat uit weiland). Een methode als veldkartering geeft daarenboven nooit met zekerheid uitsluitel over de aan- of afwezigheid, en vooral bewaring van een archeologische site. Bijgevolg kan veldkartering voor dit projectgebied geen meerwaarde bieden en is de potentiële kenniswinst via deze methode dan ook klein tot nihil

5.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

In het geval van “Rumst Antwerpsesteenweg 91-93” is dergelijk onderzoek mogelijk voor dit project. Op basis van de landschappelijke boringen kunnen uitspraken gedaan worden of er al dan niet een verkennend en/of waarderend booronderzoek dient plaats te vinden. Een verkennend archeologisch onderzoek heeft als doel eventuele bewaarde artefactensites in kaart te brengen door middel van een extensief boorgrid. In geval van een positieve waarneming kan met behulp van een waarderend booronderzoek in een intensiever grid de artefactenconcentratie gelokaliseerd en afgebakend worden. Op basis van de resultaten van deze booronderzoeken kan overgegaan worden tot de aanleg van proefputten om de onderzoeksstrategie te optimaliseren of een opgraving in functie van een artefactensite. Deze sites dienen gezocht te worden op landschappelijke locaties waar de bewaringskansen m.b.t een artefacten-strooiing gunstig zijn. Indien het landschappelijk booronderzoek aanwijst dat deze sites bewaard kunnen zijn, dient een verkennend en eventueel waarderend booronderzoek plaats te vinden.

Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen. Gelet op de verwachting van klassieke sporenarcheologie, onmiddellijk onder de bouwvoor, is een proefsleuvenonderzoek de aangewezen manier om eventueel bedreigd archeologisch erfgoed in kaart te brengen. Op basis

van de waargenomen relictten kan een gefundeerde beslissing genomen worden in functie van eventueel vervolgonderzoek.

5.5. ONDERZOEKSVRAGEN

Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Er zijn geen bronnen beschikbaar om aan te tonen of het plangebied al dan niet bewoond was voor de 18de eeuw. Een eerste bruikbare kaart, namelijk de Ferrariskaart uit 1777 toont aan dat het plangebied in gebruik was als akkerland.

Op archeologisch vlak kan gesteld worden dat er een hoge potentiële waarde aan het terrein kan worden toegeschreven. Rondom het plangebied werden reeds resten uit de steentijd tot de nieuwste tijd gevonden. Het plangebied is evenwel gunstig gelegen, op het westelijke deel van de cuesta van Rumst. Dergelijke hoger gelegen gebieden waren aantrekkelijke locaties voor de mens om er zich te vestigen.

Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Er zijn geen gegevens bekend die aantonen dat de bodem verstoord is. Momenteel staan enkele bomen op het plangebied.

Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De werken zullen een impact hebben op de ondergrond: het graven van de funderingen en de aanleg van diverse nutsleidingen en putten zullen er voor zorgen dat de ondergrond geroerd zal worden. Het graven van de funderingen zal een impact van circa -1,2m ten opzichte van het maaiveld teweegbrengen. De verscheidene hemelwaterputten en septische putten zullen minimum -2m diepte ten opzichte van het maaiveld diep liggen. De nieuwe rioleringen en leidingen zullen op een diepte van minimum -50cm tot -1m ten opzichte van het maaiveld gelegd worden. De aanleg van de parking op het oostelijke deel van het plangebied zal een verstoring van -50cm ten opzichte van het maaiveld met zich meebrengen. De aanleg van de buffervijver zal een impact van circa -2m ten opzichte van het maaiveld hebben.

Concluderend kan worden aangenomen dat het volledige plangebied, 3837m², bedreigd wordt door de geplande werken.

Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek.

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Zie Programma van Maatregelen.

6. BESLUIT

Aanleiding van het bureauonderzoek vormt de geplande verkavelingswissel naar kmo-grond te Rumst Antwerpsesteenweg 91-93. Het projectgebied wordt in deze studie Rumst Antwerpsesteenweg genoemd.

Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

De archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunningaanvraag voor stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 3837m². Vandaar is men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen.

Het plangebied bevindt zich te Rumst (provincie Antwerpen) en heeft een oppervlakte van circa 3837m². De percelen bevinden zich langs de Antwerpsesteenweg. Het desbetreffende plangebied is momenteel onbebouwd. De beplanting binnen het plangebied bestaat uit bomen en hoge grassen.

De initiatiefnemer vraagt een omgevingsvergunning aan voor geplande stedenbouwkundige handelingen. Op de percelen plant de initiatiefnemer de bouw van een loods met inrichting als magazijn, opslag en winkel. De loods heeft een oppervlakte van 1400m². De loods zal gefundeerd worden door middel van funderingszolen. Ten oosten van de loods wordt een parking voorzien. Deze parking, opgebouwd uit waterdoorlatende klinkers, zal een oppervlakte van 645m² hebben. Op het westelijke deel van het plangebied wordt een buffervijver voorzien met een capaciteit van 40000l. Het plangebied wordt voorzien van een nieuw rioleringsstelsel, 2 hemelwaterputten, 2 septische putten en enkele controleputjes. Rondom de loods en de buffervijver wordt groenzone voorzien.

Er zijn geen bronnen beschikbaar om aan te tonen of het plangebied al dan niet bewoond was voor de 18de eeuw. Een eerste bruikbare kaart, namelijk de Ferrariskaart uit 1777 toont aan dat het plangebied in gebruik was als akkerland. Het plangebied blijft onbebouwd tot op heden.

Op archeologisch vlak kan gesteld worden dat er een vrij hoge potentiële waarde aan het terrein kan worden toegeschreven. Rondom het plangebied werden reeds resten uit de steentijd tot de nieuwste tijd gevonden. Het plangebied is evenwel gunstig gelegen, op het westelijke deel van de cuesta van Rumst. Dergelijke hoger gelegen gebieden waren aantrekkelijke locaties voor de mens om er zich te vestigen.

7. BIBLIOGRAFIE

- <https://www.geopunt.be/kaart>
- <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>
- <https://maps.nls.uk/ww1/trenches/>

- BIEMANS K. 1972, De romeinse bewoning in de provincie Antwerpen, p. 107-108. (lic.thesis KUL).
- BRUGGEMANS J. & REYNS N., 2011, Archeologische Rumst Schoolstraat, Sleutlehof, Bornem.
- GOOSSENAERTS K. 1985: *De Brons- en Ijzertijd in het arrondissement Antwerpen. Een status quaestionis*, (onuitgegeven licentiaatsthesis), p. 47-49.
- GORIS M., PERSOONS E. en VAN DER HAEGEN H. 2003: Een kaartboek van de Sint-Michielsabdij Antwerpen 1640-1793, p. 110.
- JENNES N. & VAN KERKHOVEN I. 2018, *Rumst-Rumtsestraat. Een archeologische opgraving langs een kleiontginning*, Brugge.
- NEYENS J., 1988, *Rumst van Romeinse nederzetting tot nijverheidsgemeente*, p. 59.
- PLOMTEUX G., STEYTAERT R. & WYLLEMAN L. 1985, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Antwerpen, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 10N2 (Ho-Ra)*, Brussel Gent, p. 592-593.\$
- SEVENANTS W. 1991, *Rumst: in het spoor van haar verleden. Eerste resulaten van 3 jaar bodemonderzoek te Rumst-Molenveld*, Mechelen.
- STEENHOUDT M. & SMEETS M. 2014: *het archeologisch voornderzoek aan de Holle Weg te Kontich*, Archeo-rapport 256.
- VAN DE STAHEY I. & WESEMAEL E. 2011, *Archeologische opgraving op de terreinen van de voormalige 'Hoeve ten Houte' te Waarloos (Kontich)*, fase 2, Aron-rapport 117.
- VAN HEYMBEECK E. 2014: Archeologische prospectie Rumst Rumstsesteenweg (provincie Antwerpen). Basisrapport, Rapport 2014/09.
- VAN RANST E. & SYS C. 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1x20 000)*, onuitgegeven rapport.
- Verbeeck H. 2004: Een nederzetting uit de midden-Ijzertijd te Kontich, Blauwesteen, *Archeologie in Vlaanderen VIII*, p. 105-122.

- VERELST K., DILS J. & RAES F. 2013, *Archeologie in d Rupelstreek en Klein-Brabant*. Prospectierapport nr. 1: Reet - Molenstraat.

8. FIGURENLIJST

Figuur 1 Recente orthofoto met aanduiding van het projectgebied (rood kader) (bron: geopunt).	7
Figuur 2 Zicht op het plangebied vanaf de Antwerpsesteenweg. (bron: google).....	8
Figuur 3 Uitsnede uit het voorontwerp. (bron: initiatiefnemer)	9
Figuur 4 Funderings- en rioleringsplan (bron: geopunt).....	10
Figuur 5 Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt en NGI)....	11
Figuur 6 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt en NGI).....	12
Figuur 7 Kadasterplan met aanduiding van de perceelnummers. (bron: geopunt).....	12
Figuur 8 Bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)	13
Figuur 9 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)	14
Figuur 10 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (bron: geopunt)	15
Figuur 11 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)	15
Figuur 12 De bodemkaart en situering van het plangebied. (bron: geopunt).....	16
Figuur 13 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)	17
Figuur 14 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)	18
Figuur 15 Uitleg type 1 Quartair geologische kaart. (bron: geopunt).....	18
Figuur 16 Frickx-kaart (1744) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt).....	20
Figuur 17 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)	21
Figuur 18 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt).....	21
Figuur 19 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt).....	22
Figuur 20 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt).....	22
Figuur 21 Orthofoto uit 1971. (bron: geopunt).....	23
Figuur 22 Orthofoto uit 1990. (bron: geopunt).....	23
Figuur 23 Orthofoto uit 2003. (bron: geopunt).....	24

Figuur 24 Sporen van een huisplattegrond van de opgraving ter hoogte van Rumst-Rumsesteenweg. (bron: JENNES N. & VAN KERKHOVEN I. 2018. p. 26.)	25
Figuur 25 Grondplan van de opgraving Rumst Schoolstraat/Sleutelhof. (bron: BRUGGEMANS J. & REYNS N., 2011. P. 22.)	27
Figuur 26 CAI-kaart met focus op de concentratie aan sites ten westen van het plangebied. (bron: geopunt).....	28
Figuur 27 CAI-kaart met focus op de concentratie aan sites ten noorden van het plangebied. (bron: geopunt).....	28
Figuur 28 CAI (Centraal Archeologische Informatie) op GRB-basiskaart. (bron: CAI en geopunt)	30
Figuur 29 Overzicht van de vius Kotich. (bron: SEVENANTS W. 1991, p. 3).....	31